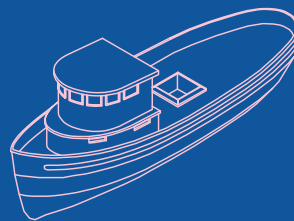
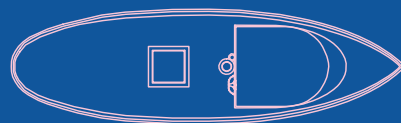
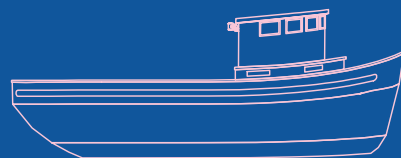

Επισκευαστήριο:
αναδημιουργώντας το καρνάξιο

Ελισάβετ Μπαλτόγλου
Διπλωματική εργασία
Επιβλέπουσα: Ίρις Λυκουριώτη
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Ιούνιος 2020 | Βόλος

Επισκευαστήριο
αναδημιουργώντας το καρνάξιο

Ελισάβετ Μπαλτόγλου
Διπλωματική εργασία
Επιβλέπουσα: Ιρις Λυκουριώτη
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
Ιούνιος 2020 | Βόλος

περίληψη

abstract

Αφορμή αυτής της διπλωματικής εργασίας αποτέλεσε το Μέτρο 6.1.10 της Ε.Ε. για την οριστική παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων και τη διάλυση των αλιευτικών σκαφών. Βασικός στόχος είναι η αναγνώριση της σημασίας της διατήρησης των ξύλινων σκαφών στα θαλάσσια ύδατα της χώρας, καθώς και του αντίκτυπου που έχει η παρουσία τους στην εκάστοτε τοπική κοινωνία. Παράλληλα, βασικό ζήτημα αποτελεί και η διατήρηση του καρνάγιου του Κουφονησίου, το οποίο λειτουργεί με πρωτοβουλία των ψαράδων, λόγω έλλειψης καταβομαραγκού. Για την επίτευξη αυτών των στόχων προτείνεται η φιλοξενία εργαστηρίων, που θα βασίζονται στις μαστορικές ικανότητες που έχουν αναπτύξει τα τελευταία χρόνια οι αλιείς του νησιού, με βάση τα οποία θα διαμορφώνεται και η χρήση της βάρκας ανάλογα με τις εκάστοτε ανάγκες. Ως μελέτη περίπτωσης προτείνεται η συλλογή πλαστικών απορριμμάτων από τα νησιά του Δήμου Νάξου και Μικρών Κυκλάδων, με σκοπό την ανακύκλωσή τους στα κατάλληλα διαμορφωμένα εργαστήρια που θα δημιουργηθούν στο οικόπεδο μελέτης. Ετσι, μέσα από αυτήν την διαδικασία, δεν αλλάζει χρήση μόνο το καϊκι, αλλά και ο ψαράς. Αυτό, όμως, που παραμένει ως έχει και μάλιστα αναδεικνύεται η σημαντικότητά του είναι το καρνάγιο και η διατήρηση του θαλάσσιου δικτύου.

The fundamental motive for this thesis project was the European Directive 6.1.10, which was about the permanent pause of the fishing activities in the Aegean Sea and the destruction of the fishing boats. The main goal is to acknowledge the importance of the preservation of the wooden boats on the sea wates of the country, and to mention the impact that comes from their presence in each local society. Moreover, it is crucial to maintain the traditional dockyard of Koufonissi, which is now under the supervision of the local fishermen, who are doing their boat maintainances by themselves. To achieve these goals, we suggest the creation of workshops, which will be counting on the crafting skills that those fishermen have developed the past years, changing, also, the use of the boat accordingly. The case study that we examine here as workshops is the collection of plastic waste from the islands of Naxos and Lesser Cyclades Municipality, aiming to recycle them in the specifically formed spaces of the site. Thus, through this procedure, we witness the change of the use of the traditional boats and, also, of the fishermen. However, what stand still are the dockyard and the sea network.

περιεχόμενα

7. περίληψη

10. κεφάλαιο **πρώτο** | το πλαίσιο

- 11. μέτρο 6.1.10
- 15. αλιείες
- 16. καρνάγιο
- 19. άνω κουφονήσι
- 27. τουρισμός

30. κεφάλαιο **δεύτερο** | η πρόταση

- 31. εισαγωγή
- 34. μελέτη περίπτωσης
- 41. τυπολογίες
- 48. σχέδια
 - 48. οικόπεδο
 - 54. καρνάγιο
 - 56. εργαστήρια
 - 62. κοινόχρηστοι χώροι
 - 66. υποδοχή και βοηθητικός χώρος
 - 70. καταλύματα

90. βιβλιογραφία

98. παράρτημα **πηγών**

κεφάλαιο **πρώτο**
το πλαίσιο

το πλαίσιο // Μέτρο 6.1.10

Αφορμή αυτής της διπλωματικής εργασίας αποτέλεσε το Μέτρο 6.1.10 της Ε.Ε. για την οριστική παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων και τη διάλυση των αλιευτικών σκαφών.

Συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι το Μέτρο αυτό αφορά αποκλειστικά τον τομέα της θαλάσσιας αλιείας και η διάλυση είναι υποχρεωτικό να πραγματοποιείται εντός της επικράτειας. Καθίσταται σαφές, μεταξύ άλλων, ότι στόχος αυτής της δράσης είναι η εξισορρόπηση συγκεκριμένου τμήματος του στόλου με τις αλιευτικές δυνατότητες που διατίθενται.

Ενδιαφέρον προκαλεί το γεγονός ότι εξαιρούνται ρητά τα σκάφη που φέρουν αλιευτικά εργαλεία: τράτα βυθού (ΟΤΒ) ή/και γρι-γρι (PS), ενώ ταυτόχρονα απαγορεύεται η νηολόγηση/λεμβολόγηση νέου αλιευτικού σκάφους από τον ιδιοκτήτη, για τουλάχιστον 5 έτη, αφήνοντας ένα αμφιλεγόμενο παράθυρο για την απόκτηση μεταχειρισμένων σκαφών, παρόλο που βασικός άξονας της οδηγίας είναι ότι «η απόσυρση του σκάφους σημαίνει να αποσυρθεί και ο ιδιοκτήτης από την αλιεία».

Υπενθυμίζεται ότι για τον υπολογισμό της χρηματικής αποζημίωσης του σκάφους που αποσύρεται από την αλιευτική δραστηριότητα, λαμβάνονται υπόψη η «αξία βάσης» αλιευτικού σκάφους [αξία σκάφους δέκα (10) ετών, χωρητικότητας μέχρι 2GT], η παλαιότητα του σκάφους, η χωρητικότητα σε GT, η ισχύς της μηχανής σε Kw, οι ημέρες εργασίας ανά έτος και το αλιευτικό εργαλείο άδειας.

Με τις περιπτώσεις που εγκρίνονται προς απόσυρση από το Μέτρο αυτό, γίνεται ξεκάθαρα αντιληπτό ότι οι κλάδοι της αλιείας που βρίσκονται στο στόχο είναι αυτοί της παράκτιας και της ερασιτεχνικής, που απαρτίζονται κατά κύριο λόγο από ξύλινα σκαριά: τα καϊκια. Ο μόνος κλάδος που δεν αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα είναι αυτός της μεσαίας αλιείας, που αποτελείται από μεγάλα σκάφη, ανεμότρατες και γρι-γρι.

Σε αντίθεση με τη θέση αυτή, η *Greenpeace Greece* έχει κάνει μια έρευνα, όπου αναδεικνύεται ξεκάθαρα ότι υπαίτιος για την υπέρ-αλιεία είναι η μέση αλιεία (μηχανότρατες και γρι-γρι), καθώς ψαρεύουν με τα πιο καταστροφικά αλιευτικά εργαλεία, και ενώ αποτελούν τη μειονότητα των ψαράδων, απολαμβάνουν ένα σύστημα κομμένο και ραμμένο στα δικά τους μέτρα. Από την άλλη εντύπωση προκαλεί ότι μπορεί να ενοχλεί η φωνή όσων μικρών παράκτιων ψαράδων διεκδικούν ένα καλύτερο μέλλον μέσα από την προστασία της θάλασσας.

Σύμφωνα με στοιχεία που έχει συγκεντρώσει ο Ελληνικός Σύνδεσμος Παραδοσιακών Σκαφών, μέχρι το τέλος του 2018 ο αριθμός των ξύλινων αλι-

Εικόνα 1. Διαδικασία καταστροφής καϊκιών

Εικόνα 2. Διαδικασία καταστροφής καϊκιών

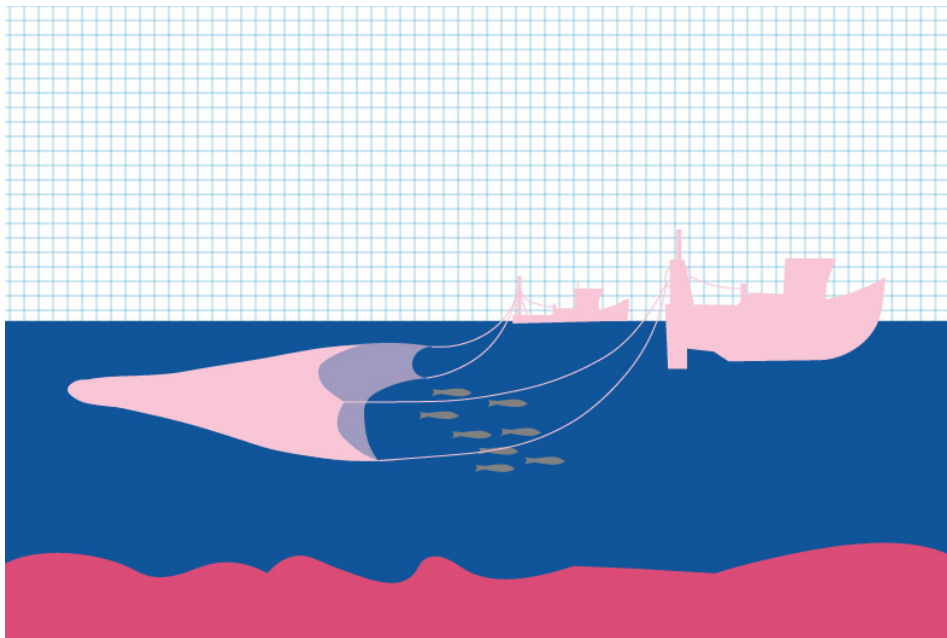
Εικόνα 3. Σκαρί σε μουσείο

ευτικών σκαφών που οδηγήθηκαν στην καταστροφή ήταν 13.785, κυρίως παραδοσιακά.

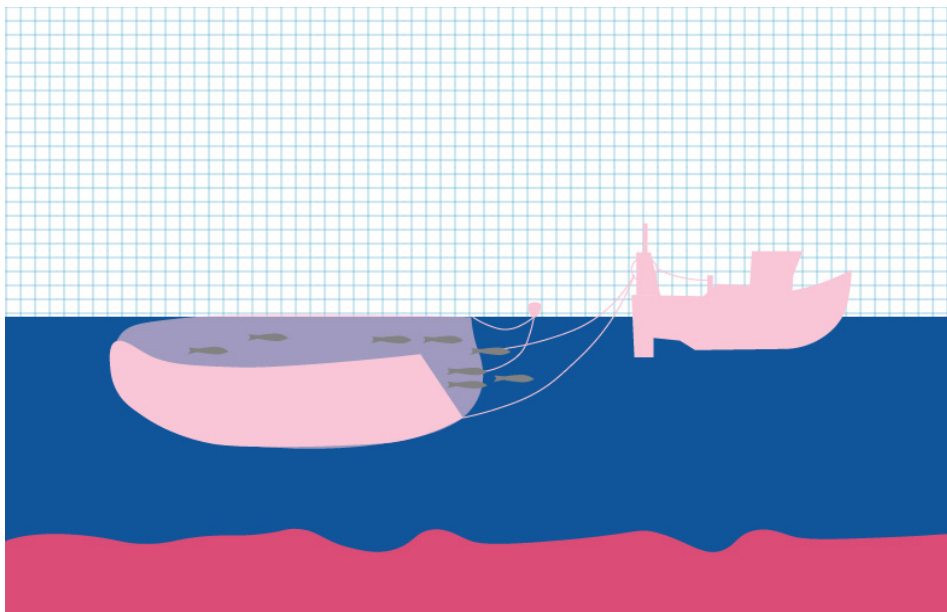
Το μέτρο αυτό δε λύνει διαχρονικά προβλήματα και δε βοηθά τη βιωσιμότητα του κλάδου. Αν απουσιάσει η παράκτια αλιεία από τη θάλασσα, τότε δεν θα υπάρχει αλιεία στην Ελλάδα γενικά.

Η θάλασσα δίνει τροφή, παρέχει δυνατότητες αναψυχής και θεραπείας, και αποτελεί πηγή έμπνευσης και καλλιτεχνικής δημιουργίας. Η Ελλάδα, χώρα με εκατοντάδες κατοικημένα και χιλιάδες ακατοίκητα νησιά και βραχονησίδες σε όλα τα πελάγη της, είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη θάλασσα. Οι ελληνικές ακτές εκτείνονται σε μήκος περίπου 16.000 χιλιομέτρων και παίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της βιοποικιλότητας και την πολιτιστική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας. Αλλωστε, η θάλασσα αποτελεί βασικό γνώρισμα του πλανήτη μας: ενώνει όλες τις στεριές, φέρνει σε επαφή ανθρώπους απομακρυσμένων περιοχών από την προϊστορική ακόμα εποχή και συμβάλλει στη δημιουργία μεγάλων πολιτισμών στις παράκτιες περιοχές.

Με το Μέτρο αυτό, οι άνθρωποι που αποτελούν τους «Φύλακες» της θά-

Διάγραμμα 1. Μηχανότρατα

Διάγραμμα 2. Γρι-γρι

λασσας της χώρας, μπαίνουν στο στόχαστρο. Θα μπορούσε κανείς να σκεφτεί ότι ο βασικός σκοπός της νέας αυτής νομοθεσίας είναι η εξάλειψη των ντόπιων από τη θάλασσα, ο εξαναγκασμός αυτών να επιλέξουν ένα άλλο επάγγελμα και να εγκαταλείψουν τους θαλάσσιους δρόμους που υπάρχουν από την αρχαιότητα.

Παράλληλα, οδεύει προς την εξαφάνιση και ένα πολύ μεγάλο μέρος του ελληνικού πολιτισμού, καθώς με την καταστροφή αυτών των σκαφών, ακολουθούν τον ίδιο δρόμο τα καρνάγια, οι караβομαραγκοί και, κατ' επέκταση, η ύψιστη μαστορική τέχνη που τους χαρακτηρίζει, ενώ την ίδια πορεία είναι αναγκασμένοι να ακολουθήσουν και οι αλιείς.

το πλαίσιο // **αλιείς**

Μάλιστα, από το ντοκιμαντέρ «Φύλακες του Αιγαίου», όπου διεκπεραιώνεται μια έρευνα για την υπέρ-αλιεία και για τον αγώνα των ερασιτεχνών ψαράδων στις Κυκλάδες, καθίσταται σαφές ότι είναι απαραίτητος ο επαναπροσδιορισμός της ταυτότητας και της κουλτούρας για ένα βιώσιμο μέλλον. Δεν είναι λίγοι εκείνοι οι ψαράδες που παραδέχονται ότι έχουν ζημιώσει τη θάλασσα και το απόθεμά της σε ψάρια, εξαιτίας της άγνοιάς τους για το θέμα, αλλά και επειδή δεν υπήρξε ποτέ κανένας να τους ενημερώσει.

Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι ψαράδες της παράκτιας αλιείας, εκείνοι δηλαδή που κρατάνε ζωντανό το καρνάγιο, φτάνουν μόνο μέχρι την τοπική κοινωνία τους για να πουλήσουν τα ψάρια τους. Δεν αγγίζουν ποτέ τις μεγάλες ψαραγορές, ούτε και έχουν αντίκτυπο στην μερίδα της κοινωνίας που έχει επιρροή στις αποφάσεις των πολιτικών οργάνων. Γι' αυτό και δεν έχουν τη στήριξη της πολιτείας.

Παράλληλα, είναι κοινώς κατανοητό και αποδεκτό, από σχεδόν όλες τις ομάδες ψαράδων, ότι για να μπορέσουν να ανταποκριθούν στο πρόβλημα της αλιείας, αλλά και να καταφέρουν να κερδίσουν τη μάχη απέναντι στην Ε.Ε. που θέλει να τους απομακρύνει εντελώς από τη θάλασσα, χρειάζονται μικρές πρωτοβουλίες μεταξύ λίγων ανθρώπων που θα δημιουργήσουν ένα ικανό παράδειγμα, ώστε να μπορέσουν να ακολουθήσουν και οι υπόλοιποι.

Δυστυχώς, όμως, το χρηματικό αντίτιμο που προσφέρει η Ε.Ε. για την καταστροφή των σκαφών και την απόσυρση των ψαράδων από την αλιεία είναι αρκετά σημαντικό, και σίγουρα δεν μπορεί να αγνοηθεί από τους βιοπαλαιστές αυτούς. Ετσι, είναι πολλοί εκείνοι που έχουν επιλέξει να αποχαιρετίσουν τα σκάφη τους για πάντα, με σκοπό να ασχοληθούν με ένα άλλο επάγγελμα, που θα τους προσφέρει χαμηλότερο ρίσκο.

Παρόλα αυτά, ο αποχωρισμός είναι επίπονος, καθώς τα σκάφη αυτά μπορεί να ανήκουν στην ίδια οικογένεια για περισσότερες από δύο ή, καμιά φορά, και τρεις γενιές.

Για τον λόγο αυτό, δεν είναι λίγοι εκείνοι που επιλέγουν να κρατήσουν το σκάφος τους και να του αλλάξουν χρήση. Ετσι, αρκετοί ψαράδες με ξύλινα σκαριά -καΐκια ή άλλου τύπου- αναγκάζονται να κάνουν ημερήσιες, και όχι μόνο, εκδρομές, δίνοντας την ευκαιρία στους τουρίστες να εμπλουτίσουν τις εμπειρίες τους.

Αλλωστε, ο μύθος του ελληνικού καλοκαιριού δεν απογοήτευσε ακόμη κανέναν. Ομως μοιάζει κι αυτός με τους προηγούμενους μύθους: έχει ημερομηνία λήξης. Μπορεί τότε, μετά το τέλος του, το αρχιπέλαγος να συνεχίζει να είναι όμορφο και τα ερείπιά μας να θυμίζουν άλλη μια εποχή που πέρασε.

το πλαίσιο // **καρνάγιο**

Προς το παρόν, εξαιτίας του Μέτρου 6.1.10 της Ε.Ε., γίνεται μεγάλος αγώνας ώστε να καταφέρουν τα σκάφη εκείνα που κατασκευάστηκαν με αυστηρούς κανόνες σεβασμού προς την παράδοση και την καλαισθησία και που το καθένα τους έχει έντονη την παρουσία και την ψυχή του караβομαραγκού που το δημιούργησε, να απογράφονται ως «διατηρητέα» ώστε να διασώζονται, διασώζοντας παράλληλα και την ναυπηγική παραδοσιακή τεχνική.

Η παρούσα πρόταση αναγνωρίζει την ανάγκη διάσωσης αυτής της τέχνης, καθώς και την ανάγκη για τη διάδοση και την εξέλιξή της. Οι νέοι σήμερα επιλέγουν δουλειές «εύκολες», καθώς το επάγγελμα του караβομαραγκού όχι μόνο είναι μια δουλειά απαιτητική και κουραστική, αλλά έχει και αβέβαιο μέλλον, με τον τρόπο που έχουν διαμορφωθεί οι συνθήκες σήμερα.

Ετσι, γίνεται ακόμα πιο δύσκολο και για τους ψαράδες να επισκευάσουν και να συντηρήσουν τις βάρκες τους, προσθέτοντας ακόμα μια δυσκολία στο επάγγελμά τους.

Το καρνάγιο είναι δημόδης όρος της κοινής ναυτικής γλώσσας, ενετικής προέλευσης. Με τον όρο αυτό νοούνται τμήματα αιγιαλού εντός λιμένων ή όρμων που λόγω της ομαλής κλίσης τους επιτρέπουν την ανέλκυση και καθέλκυση μικρών σκαφών, περισσότερο ξύλινων, προκειμένου να υποστούν «καρναγιάρισμα» δηλαδή υφαλοκαθαρισμούς, υφαλοχρωματισμούς, καλαφατίσματα, παλαμίσματα κ.λπ. Ο όρος αυτός αναπτύχθηκε κυρίως στις περιοχές που βρέθηκαν για πολύ καιρό ενετοκρατούμενες σε αντίθεση του αντίστοιχου όρου «ταρσανάς» που αναπτύχθηκε περισσό-

τερο στις τουρκοκρατούμενες περιοχές.

Κανένα από τα καρνάγια σε ολόκληρη τη χώρα που έχουν απομείνει δεν χαρακτηρίζεται από την ένταση και τη ζωντάνια του παρελθόντος.

Στην αρχή αποτελούσαν χώρους μόνο για μικρές, επισκευαστικές κυρίως, δραστηριότητες. Εν συνεχεία, όμως, αναλάμβαναν τη ναυπήγηση μεγαλύτερων σκαφών. Μετά την Παλιγγενεσία οι πρώτες ναυπηγικές μονάδες ήταν τα μεγάλα καρνάγια της εποχής που βρίσκονταν στο Γαλαξίδι, τη Σύρο και τον Πόρο. Πολύ αργότερα άρχισαν ν' αναπτύσσονται επίσης και σ' άλλα νησιά όπως στην Αίγινα και βεβαίως στον Πειραιά και ειδικότερα στη περιοχή του Περάματος.

Αυτές οι μικρές μονάδες απετέλεσαν τη «μαγιά» του ναυπηγικού θαύματος που ακολούθησε τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, με αποτέλεσμα η Ελλάδα να μετατραπεί σε μία από τις μεγαλύτερες δεξαμενές της Μεσογείου.

Όπως σημειώνει η Αντωνία Μποτωνάκη - Παπαδομανωλάκη σε κείμενο της, με τίτλο «Τα Καρνάγια: Το τέλος μιας ιστορίας αιώνων»¹:

Νεώρια στην αρχαιότητα, καρνάγια στις μέρες μας, λέγονται οι τόποι κατασκευής ξύλινων πλοίων. Ναυτικός λαός οι Έλληνες πορεύονταν στους δρόμους της Θάλασσας σαν έμποροι, σαν καταχτητές, σαν πειρατές, σαν μπουρλοτιέρηδες. Τα καρνάγια ήταν διάσπαρτα στη νησιωτική Ελλάδα αλλά και στα λιμάνια της ηπειρωτικής, κατασκευάζοντας σκαριά γερά, όμορφα, μεγαλύτερα χιλιοπλουμισμένα, από ξύλο και μπρούτζο.

Γενιές ολόκληρες караβομαραγκών κληρονομούσαν στους γόνους τους την τέχνη, το μεράκι και την αγάπη για τη δουλειά.

Τριήρεις στα χρόνια τα παλιά, σκούνες, καΐκια, ιστιοφόρα, καράβια όλων των λογίων και των σχεδίων αργότερα, δουλεύονταν στο χέρι από στρατιές μαστόρων επιτήδειων και φίλεργων για να γλιστρήσουν έτοιμα και γυαλιστερά από τα βάζα στη θάλασσα, για τα μεγάλα τους ταξίδια. Οι κορμοί των δέντρων απλωμένοι έξω από τα καρνάγια περίμεναν να δουλευτούν με υπομονή και φαντασία.

Μελίσσι βουερό κάθε καρνάγιο, καθώς δεκάδες μάστοροι δούλευαν ασταμάτητα με την αλμύρα της θάλασσας να σκάβει τα πρόσωπά τους.

Κάθε σκαρί που τέλειωνε σήμαινε και μια γιορτή κι' ένα πανηγύρι. Σπονδή στον Ποσειδώνα τότε, ευχή στον Αη-Νικόλα μετά.

¹ Μποτωνάκη - Παπαδομανωλάκη, Α., Τα Καρνάγια: Το τέλος μιας ιστορίας αιώνων, 2004, Εκδόσεις Οίτυλο.

Όλα τούτα όμως αργά και σταθερά τελειώνουν. Το χθες γίνεται σφυγμός ολοένα και πιο αργός. Τα καρνάγια αδειάζουν και ερημώνουν. Οι караβομαραγκοί, οι μπογιατζήδες, οι τεχνίτες των ξύλινων σκαριών όλο και λιγοστεύουν. Τα παλιά ναυπηγεία σε πολλά νησιά, είναι παράγκες που χάσκουν τραυματισμένες από χειμώνες και λιοπύρια που τις χτυπούν. Σκουριά και σαπίλα και φύκια στοιβαγμένα, συνθέτουν ένα άλλο μελαγχολικό σκηνικό. Σταμάτησαν άραγε οι Ρωμιοί να φτιάχνουνε καράβια; Όχι βέβαια. Έλληνας και θάλασσα είναι δεσμός ιερός και άρρηκτος.

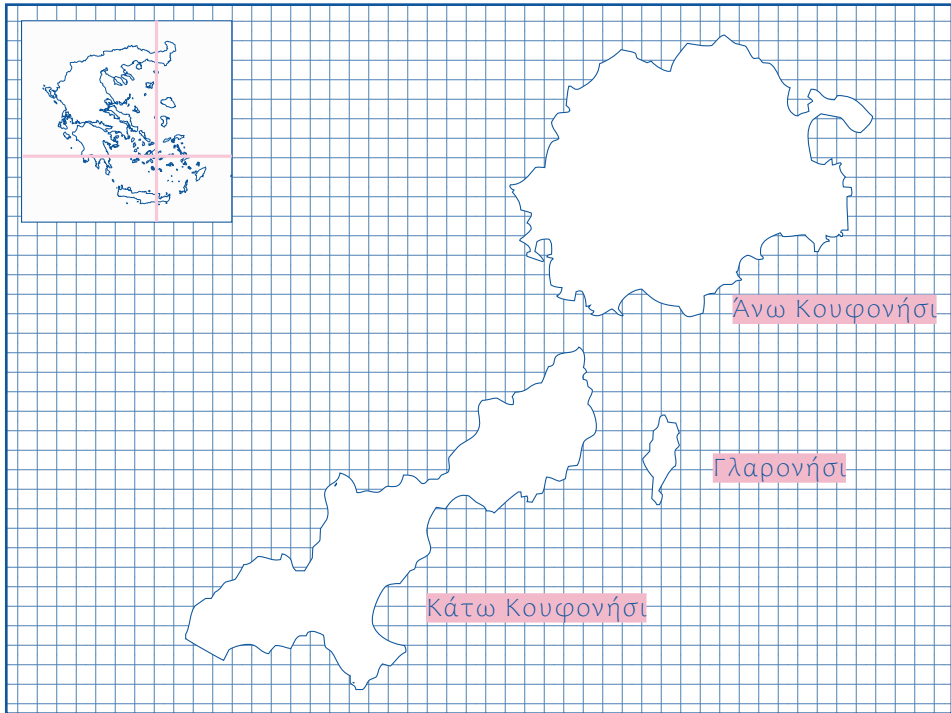
Ήρθε όμως μια άλλη λογική, πιο σύγχρονη Ευρωπαϊκή, που ορίζει ότι τα πλοία πρέπει να κατασκευάζονται από μέταλλο και πλαστικό. Τα μεγάλα ναυπηγεία είναι συντονισμένα στις νέες ντιρεκτίβες.

Μάρτυρας αυτής της κατάστασης ένας παλιός караβομαραγκός του Κουφονησίου, ο κος Μιχάλης Πράσιнос, ο οποίος μιλάει για την έλλειψη νέων караβομαραγκών στα καρνάγια και την δημοφιλία των πλαστικών σκαφών εις βάρος των ξύλινων:

Με τα χρόνια κατάφερα να νοικιάσω το δικό μου καρνάγιο όπου συνέχισα να επισκευάζω με τον αδερφό μου καΐκια με τον παραδοσιακό τρόπο, χρησιμοποιώντας σκαλωσιές, φαλάγγια, μποτέλια κτλ. Σήμερα, 45 χρόνια μετά, εξακολουθώ να εργάζομαι στο ίδιο καρνάγιο, μόνο που πλέον είναι δικής μας ιδιοκτησίας. Κάθε μέρα βγάζουμε τα σκάφη, τα πλένουμε, τα βάφουμε και επιδιορθώνουμε όλες τους τις ζημιές. Το ξύλο όπως και το καΐκι το βλέπω σαν κάτι ζωντανό... Το νοιάζομαι και το πονάω! Για εμένα τα καΐκια και η θάλασσα είναι ζωή μου και αυτό δεν πρόκειται να αλλάξει...

Ο κος Μιχάλης Πράσιнос θυμάται, όταν ήταν ακόμη 8 χρονών, να παίρνει τον μικρότερο αδερφό του Γιάννη από το χέρι, μετά το σχολείο και να τρέχουν στο καρνάγιο του κύριου Νικήτα Βάσαλου για να μάθουν πώς χρησιμοποιείται το σκεπάρνι και η ματσόλα, τα δύο βασικά εργαλεία ενός караβομαραγκού. Τότε ο κυρ-Νικήτας δούλευε και με τον περίφημο τεχνίτη Μανώλη Ψαρρό, ο οποίος έβγαζε τα καλύτερα τρεχαντήρια στην Ελλάδα.

Μία γενιά και μία «πάστα» ανθρώπων που τείνει πλέον να εκλείψει παίρνοντας μαζί της ένα από τα ζωτικότερα κομμάτια της ελληνικής ιστορίας. Σήμερα, στο Κουφονήσι υπάρχει ένα καρνάγιο το οποίο επισκευάζει καΐκια με τον παραδοσιακό τρόπο, και ενισχύει κι αυτό έμμεσα στην όλη παραγωγική ανάπτυξη του νησιού. Φυσικά, τώρα πια, δεν υπάρχει караβομαραγκός, μιας και ο κύριος Μιχάλης έχει συνταξιοδοτηθεί. Ετσι, οι ιδιοκτήτες των καϊκιών του νησιού, που εργάζονται ως αλιείς, κάνουν μόνοι τους τις επισκευές που χρειάζονται, βοηθώντας ο ένας τον άλλον. Πολλές φορές, μάλιστα, συνεργάζονται και με τον μαραγκό του νησιού,

Χάρτης 1. Σύμπλεγμα Κουφονησίων

ο οποίος τους βοηθάει με τον τρόπο του στις ξυλουργικές εργασίες, πιο εξειδικευμένης τεχνικής από εκείνη που γνωρίζουν οι αλιείς.

το πλαίσιο // **Ανω Κουφονήσι**

Οικονομικά χαρακτηριστικά

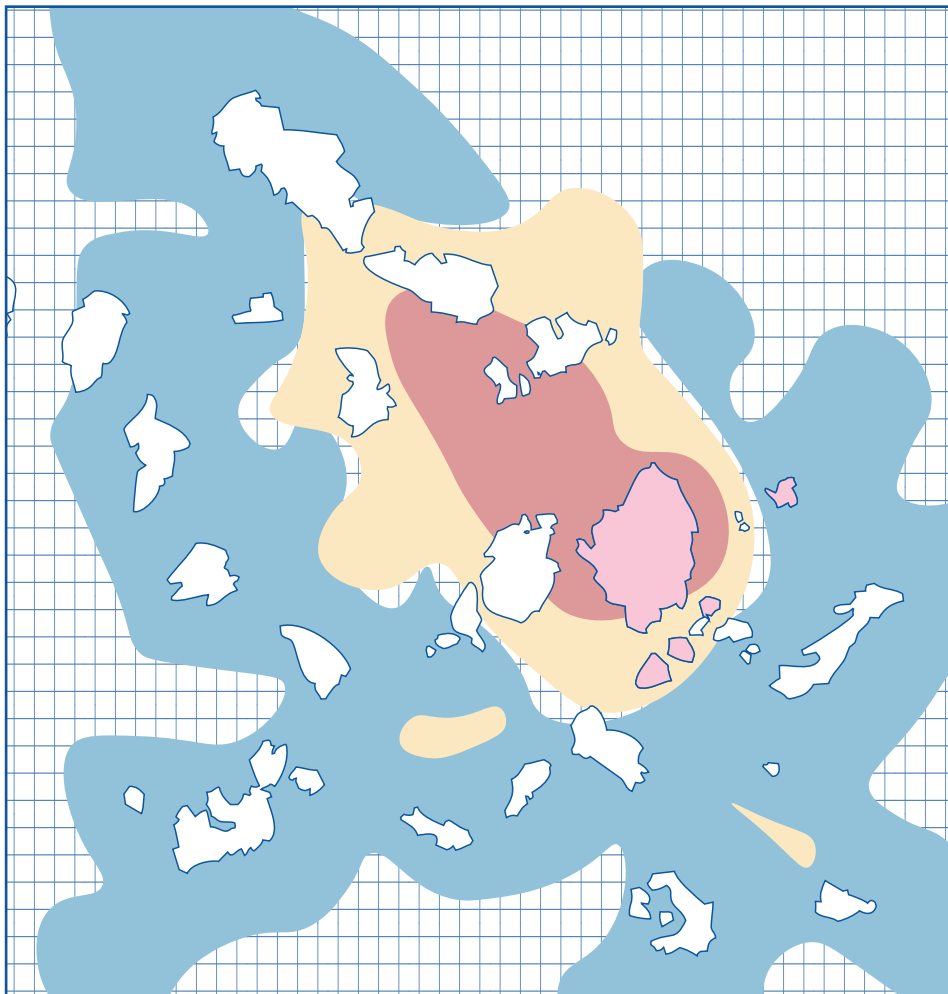
Για πολλά χρόνια, οι οικονομικές δραστηριότητες του νησιού σχετίζονταν με τον πρωτογενή τομέα. Υπήρχαν κάτοικοι που έκτρέφαν ζώα, ενώ οι περισσότεροι ασχολούνταν με το ψάρεμα.

Ομως, τα τελευταία είκοσι χρόνια, ο τουρισμός στο νησί έχει αναπτυχθεί με ραγδαίους ρυθμούς, και έχει γίνει η κύρια επαγγελματική δραστηριότητα των κατοίκων.

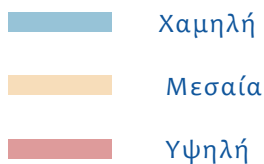
Αλιεία

Το Κουφονήσι, όπως έχει τονιστεί, αποτελεί το πρώτο νησί στην Ελλάδα με το μεγαλύτερο αλιευτικό στόλο, ανάλογα με τον πληθυσμό του.

Στο Κουφονήσι απασχολούνται 53 ψαράδες ενεργά «επί του σκάφους

Χάρτης 2. Ενταση αλιείας στις Κυκλάδες

κατά την αλιευτική δραστηριότητα», σε 33 αλιευτικά σκάφη, εκ των οποίων τα 29 με δίχτυα/παραγάδια και τα 4 με βιντζότρατα, τα περισσότερα οικογενειακής μορφής. Επιπλέον έχουν δοθεί άδειες από το Λιμεναρχείο Νάξου για 15 ερασιτεχνικά αλιευτικά σκάφη. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του αλιευτικού συλλόγου που δραστηριοποιείται στο νησί, τα μέλη του είναι 140, αλλά δεν είναι λίγοι και εκείνοι οι Κουφονησιώτες που έχουν την αλιεία ως δεύτερη ή τρίτη απασχόληση.

Η αλιευτική παραγωγή το 2011, ανήλθε σε 611,292 τόνους. Εκτιμάται πά-

ντως ότι υπάρχει μείωση της παραγωγής, εξαιτίας του προβλήματος της παράνομης αλιείας: χρήση εκρηκτικών, ανεμότρατες που αλιεύουν σε απαγορευμένες περιοχές, καθώς και της υπεραλίευσης, που συνεπάγεται και εξάντληση του αποθέματος σε ψάρια, αφού η παραγωγή βρίσκεται σε οριακό σημείο σε σχέση με την κατανάλωση. Τον χειμώνα αποστέλλονται τα ψάρια στην Αθήνα μέσω Βόλακα Νάξου, ενώ το καλοκαίρι καταναλώνονται κυρίως από τους τουρίστες του νησιού.

Γεωγραφικά-Γεωλογικά-Κλιματολογικά στοιχεία

Στο νησί επικρατούν οι ήπιες μετεωρολογικές συνθήκες των Κυκλάδων. Η μέση θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξύ 11°C και 28°C, ενώ δε σημειώνονται ακραίες θερμοκρασιακές καταστάσεις. Θερμότεροι μήνες είναι ο Ιούλιος και ο Αύγουστος (28°C), με την εντονότερη αλλαγή θερμοκρασίας να παρατηρείται μεταξύ Μαΐου και Ιουνίου.

Το ετήσιο ύψος βροχόπτωσης είναι περιορισμένο και από τα χαμηλότερα της Ελλάδας. Οι Κυκλάδες, γενικότερα, χαρακτηρίζονται από τον μεγαλύτερο αριθμό αίθριων ημερών κατά την διάρκεια του έτους.

Οι συνήθως, πνέοντες άνεμοι την εποχή του καλοκαιριού, ευνοούν τα μεγάλα ποσοστά εξάτμισης. Έτσι, οι μόνιμες επιφανειακές απορροές είναι μηδενικές. Γενικά το κλίμα της περιοχής χαρακτηρίζεται εύκρατο, μεσογειακό, με κύριο χαρακτηριστικό την ηπιότητα των κλιματικών φαινομένων

Η περιοχή αυτή χαρακτηρίζεται επίσης ως ανεμόπληκτη (όπως όλο το Αιγαίο), με ετήσιους ισχυρούς έως σφοδρούς ανέμους (συνήθως Ιούνιο-Σεπτέμβρη) κυρίως βόρειας διεύθυνσης, αλλά και με ξαφνικούς, μικρής διάρκειας, που φτάνουν την δύναμη ισχυρής θύελλας. Τα θαλάσσια ρεύματα που σχηματίζονται στο στενό των Κουφονησιών είναι επιφανειακά και έτσι έχουν τη διεύθυνση των ανέμων. Μεταξύ Κουφονησιών και Νάξου παρατηρούνται μεγάλα ύψη κύματος, που φτάνουν και τα 4 μέτρα.

Οι γνώριμοι ετήσιοι άνεμοι (μελτέμια) ανακουφίζουν τα νησιά του Αιγαίου από τη ζέστη, κάτι εντελώς απαραίτητο για το συχνά γυμνό φυσικό τοπίο, αλλά συνάμα καταπονούν ιδιαίτερα τις καλλιέργειες, όπως φαίνεται από τους μηχανισμούς προστασίας που επινοούνται για ευπαθή δέντρα με ειδικούς ανεμοφράκτες, πιο προσωρινούς ή μόνιμους.

Επομένως, ο συνδυασμός των εδαφικών και κλιματικών παραγόντων (μέσο ετήσιο ύψος βροχής και παρατεταμένη καλοκαιρινή ανομβρία, συννεπικουρούμενη από τους ισχυρούς ανέμους) έχει σαν αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα ξηροθερμικό κλιματικό περιβάλλον, δυσμενές για αυτοφυή βλάστηση και για καλλιέργειες. Η έλλειψη δε του αρδευτικού νερού συντελεί αποφασιστικά στο είδος, αλλά και στην μείωση των αποδό-

σεων ακόμα και των αροτραίων καλλιεργειών.

Οικολογικό ενδιαφέρον

Τα Κουφονήσια έχουν χαρακτηριστεί από την επιστημονική κοινότητα ως οικολογικά σημαντική περιοχή, καθώς φιλοξενούν πολλά σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας, ενώ είναι ενταγμένα στο δίκτυο NATURA 2000 και έχουν χαρακτηριστεί ως βιότοπος CORINE. Θεωρείται σημαντική περιοχή για μεταναστευτικά πουλιά και ενδημικά είδη και πλούσια για θαλάσσια είδη.

Μεταφορές

Το οδικό δίκτυο του νησιού δεν παρουσιάζεται ικανοποιητικό από άποψη βατότητας και επικοινωνίας. Υπάρχει ο κύριος δρόμος (τσιμεντοστρωμένος εντός του οικισμού), ο οποίος διασχίζει τον οικισμό και συνδέει τις περιοχές του Φοίνικα και του Παριανού. Υπάρχουν και αρκετοί χωματόδρομοι εκτός οικισμού, μέσω των οποίων γίνεται δυνατή η μετάβαση στα διάφορα σημεία του νησιού.

Στο νησί δεν υπάρχουν δημόσια μεταφορικά μέσα, σε χερσαίες μεταφορές παρά μόνο το καλοκαίρι, όταν ο Δήμος μισθώνει λεωφορείο για την εκτέλεση του δρομολογίου Χώρα-Πορί, την μακρύτερη παραλία. Υπάρχουν μόνο ιδιωτικά μηχανάκια και ποδήλατα, προς ενοικίαση. Υπάρχει πρόβλημα με τον θόρυβο και την στάθμευση των αυτοκινήτων, αφού τα οχήματα των ντόπιων ξεπερνούν τα 100, ενώ τους θερινούς μήνες αυξάνονται δραματικά, αφού το λιμάνι βρίσκεται εντός του οικισμού.

Η ακτοποικική σύνδεση εξυπηρετείται από το κεντρικό λιμάνι στη Χώρα, σε έναν κόλπο που βρίσκεται στο ΝΔ μέρος του νησιού, όπου υπάρχει προβλήτα για τα μεγάλα πλοία. Το νησί συνδέεται:

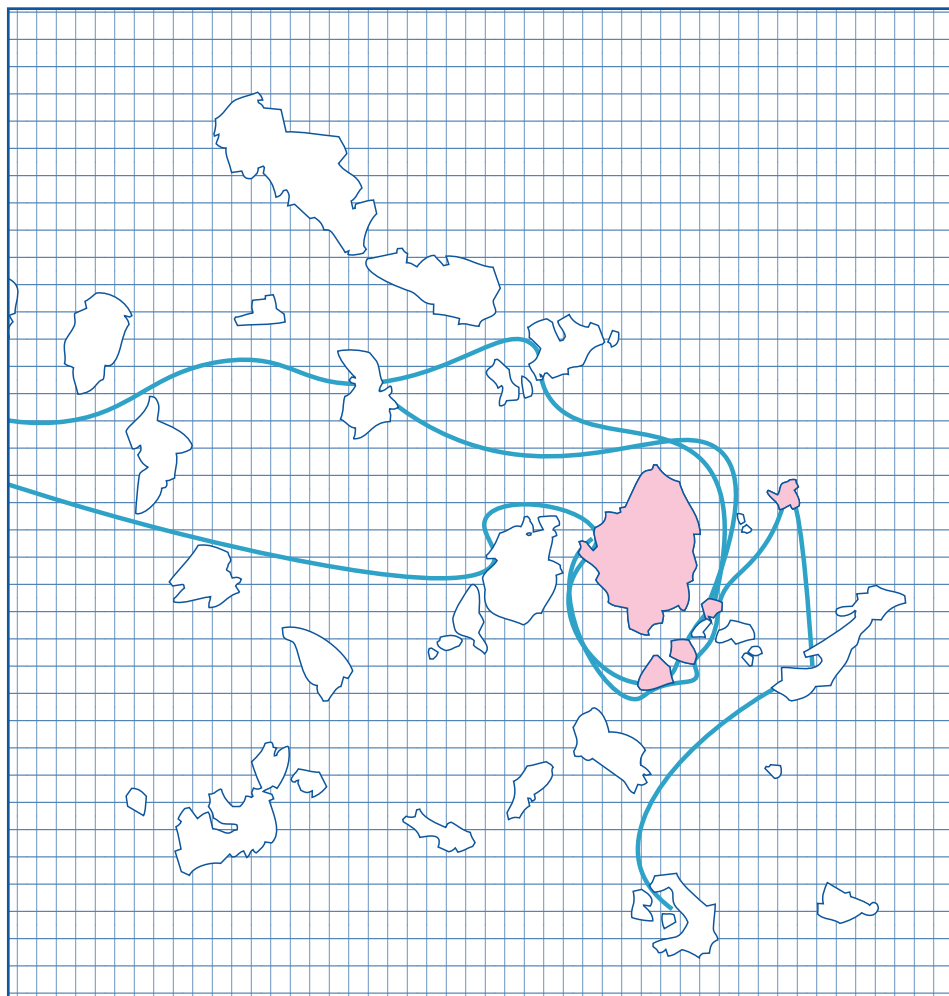
τον χειμώνα:

- με τον Πειραιά, Πάρο και Νάξο τρεις φορές την εβδομάδα
- με την Σύρο, δύο φορές την εβδομάδα

το καλοκαίρι:

- με τη Νάξο, Σχοινούσα, Ηρακλειά, Αμοργό, καθημερινά- εκτός Κυριακής
- με Πειραιά, Πάρο, Νάξο, κάθε μέρα
- με Μύκονο και Σύρο, δύο φορές την εβδομάδα
- με Σαντορίνη, δύο φορές την εβδομάδα

Εκτός από τα τακτικά δρομολόγια, υπάρχουν και τα δύο σκάφη, η «λάντζα» και το θαλάσσιο ταξί του θρυλικού «καπετάν Πράσινου», που καλύπτουν όλες τις έκτακτες ανάγκες μεταφοράς από το Κουφονήσι προς την Νάξο, μέσω «Βόλακα», αγκυροβολιά που απέχει γύρω στα 3,5 ν.μ. από το λιμάνι του Κουφονησιού και 52 χιλιόμετρα από την Χώρα της Νάξου.

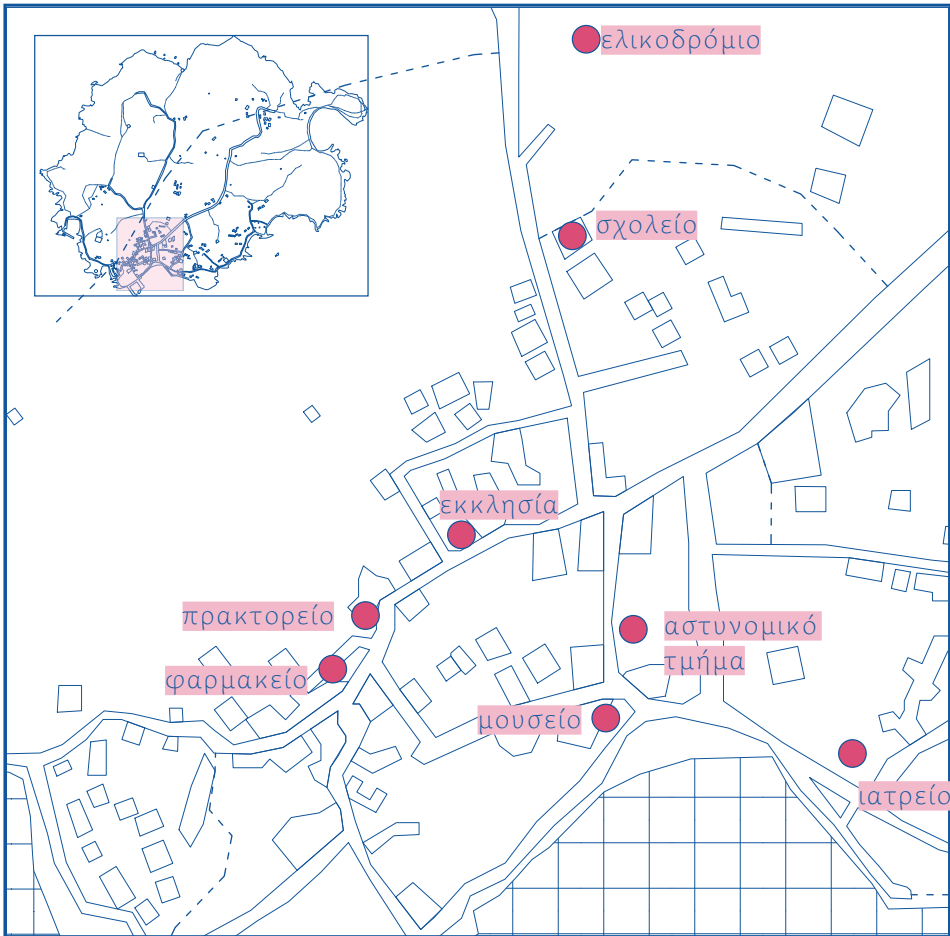

Χάρτης 3. Ακτοπλοϊκές συνδέσεις Κουφονησίου

Στο λιμάνι επίσης, μέσω προγράμματος του ΕΟΤ έχει κατασκευασθεί και λειτουργεί εδώ και τέσσερα χρόνια μαρίνα όπου αγκυροβολούν σκάφη αναψυχής – συνήθως μικρά έως μεσαίου μεγέθους ιστιοφόρα.

Διαχείριση λυμάτων-απορριμμάτων

Στο Ανω Κουφονήσι έχει κατασκευαστεί και λειτουργεί, εδώ και 4 χρόνια, Μονάδα Επεξεργασίας Λυμάτων, η οποία βρίσκεται στο δυτικό τμήμα του νησιού, 450 m από την ακτή. Πρόκειται για μονάδα πρωτοβάθμιας επεξεργασίας με μεγάλη διάμετρο ώστε να υπάρχει η δυνατότητα για αύξησης της παροχής. Τα επεξεργασμένα λύματα αποχύνονται στη θάλασσα, σε απόσταση 200 μέτρων από την ακτή, και παρασύρονται από τα ισχυρά θαλάσσια ρεύματα που επικρατούν στην περιοχή. Εξετάζεται το ενδεχόμενο της δημιουργίας δευτεροβάθμιας, τουλάχιστον, μονάδας

Χάρτης 4. Χώρα: σημεία ενδιαφέροντος

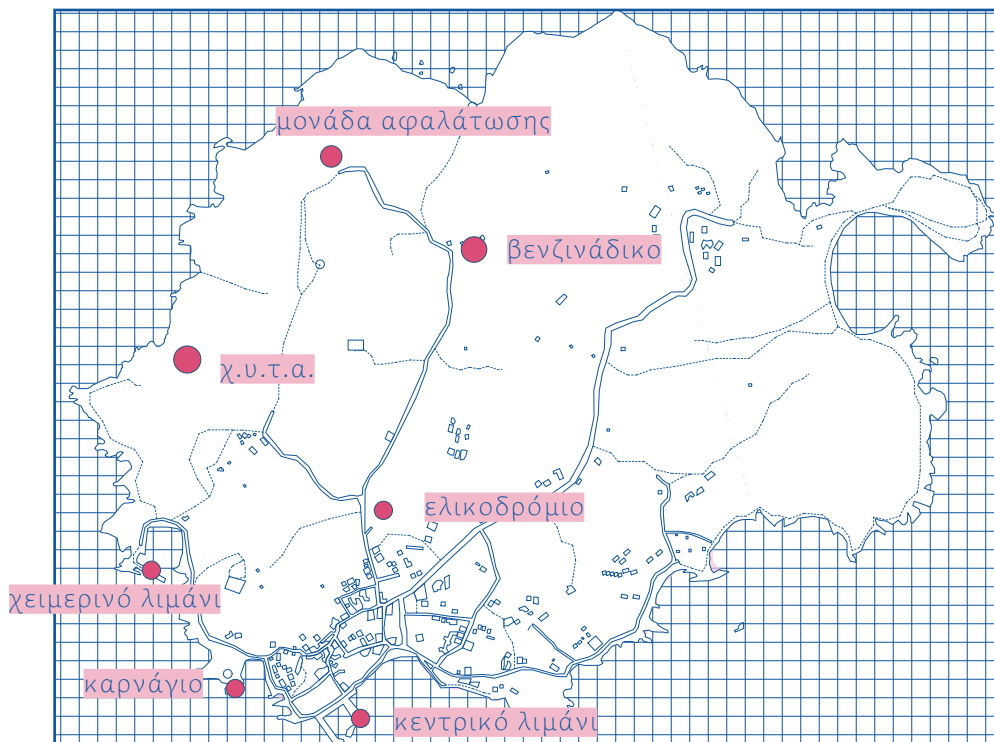
● Σημεία ενδιαφέροντος

επεξεργασίας στο μέλλον, γιατί θεωρείται από τους περισσότερους ότι επηρεάζεται δυσμενώς ο θαλάσσιος πλούτος της περιοχής, αφού διοχετεύονται ανεπεξέργαστα τα λύματα.

Επίσης, υπάρχει χωματερή όπου μεταφέρονται, με 2 απορριμματοφόρα οχήματα, και αποτίθενται ανεξέλεγκτα τα σκουπίδια, μέσα σε μία μεγάλη τάφρο. Το καλοκαίρι συσσωρεύεται τεράστιος όγκος, λόγω της ακατάπαυστης ροής των τουριστών στο νησί.

Φυτική & ζωική παραγωγή

Στο Κουφονήσι δεν υπάρχουν κατάλληλες συνθήκες, για ανάπτυξη των καλλιεργειών: μικρή βροχόπτωση, υποβαθμισμένος υδροφόρος, ανεμόπληκτη περιοχή, ελάχιστη καλλιεργήσιμη γη. Εκτιμάται ότι και σε βάθος

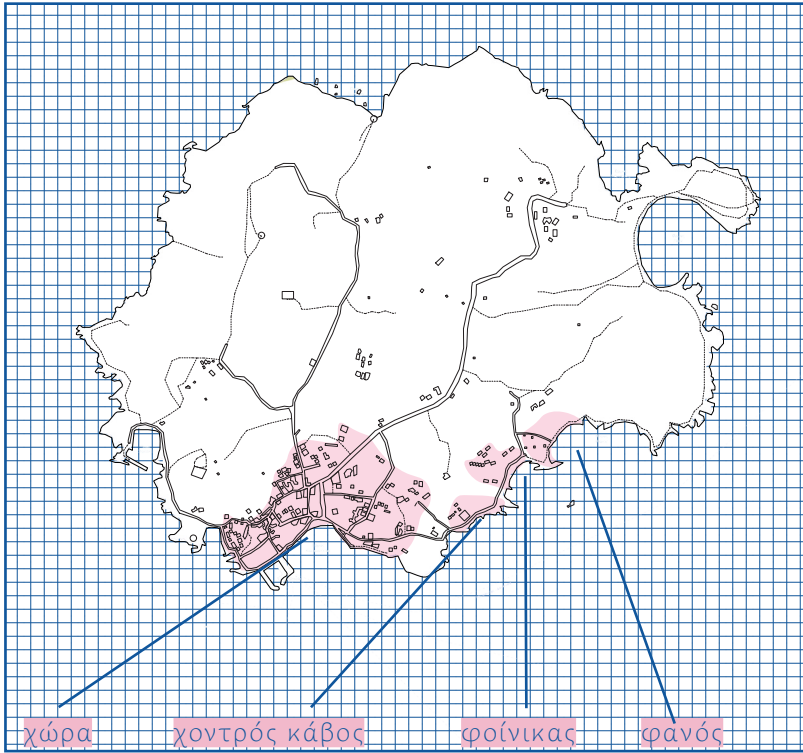

Χάρτης 5. Κουφονήσι: σημεία ενδιαφέροντος

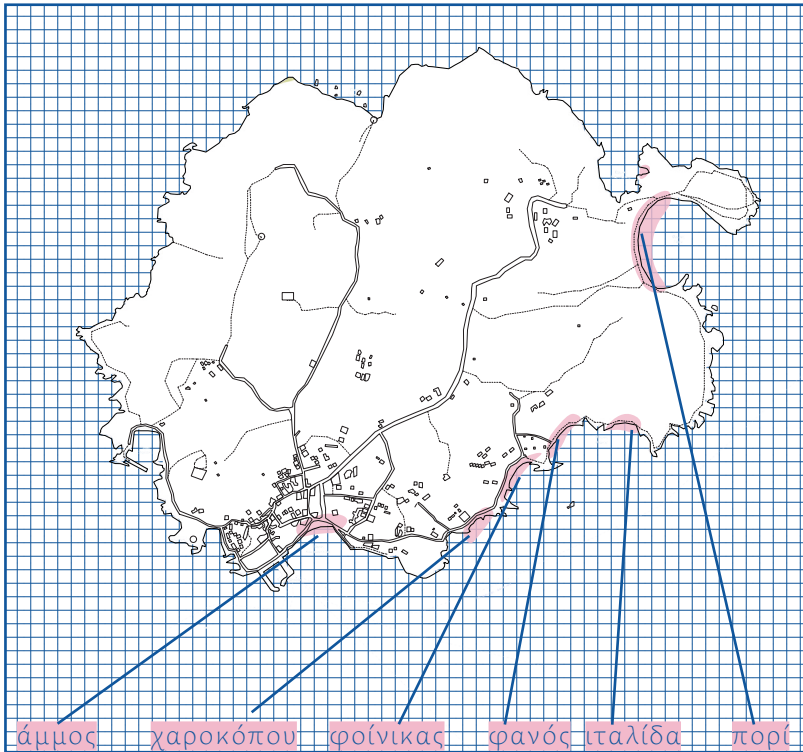
Πεζόδρομοι	—
Μονοπάτια	—
Δρόμοι	—
Σημεία ενδιαφέροντος	●

χρόνου να ανατρέξουμε, σε αντίθεση με άλλα γειτονικά μικρά νησιά των Κυκλάδων, οικογένειες που είχαν αποκλειστική απασχόληση την καλλιέργεια της γης δεν υπήρχαν.

Η κτηνοτροφία περιορίζεται κυρίως στην εκτροφή αιγοπροβάτων και ελάχιστων βοοειδών, μία μονάδα με 4 αγελάδες και έναν επιβήτορα στο Πάνω Κουφονήσι. Σχεδόν τα μισά από τα “κοπαδιάρικα” αιγοπρόβατα,

Χάρτης 6. Κουφονήσι: οικισμοί

Χάρτης 7. Κουφονήσι: παραλίες

βρίσκονται το μεγαλύτερο διάστημα της ζωής τους στην Κέρο, όπου βόσκουν ελεύθερα και χωρίς συμπληρωματική σίτιση, πίνοντας αλμυρό νερό. Ενα μέρος των “κοπαδιάρικων” ζώων βόσκουν σε ιδιωτικούς καλλιεργημένους βοσκότοπους (κριθάρι/βίκος χλωρό) στο Κάτω Κουφονήσι.

το πλαίσιο // τουρισμός

Το Κουφονήσι, ένα νησί μικρό σε έκταση (5,7 τ. χλμ.), γεωγραφικά απομακρυσμένο, με μικρό πληθυσμό και περιορισμένη προσβασιμότητα και συγκοινωνιακή σύνδεση, μετατρέπεται σε δύο αντιδιαμετρικά άλλους τόπους κατά τη διάρκεια του έτους. Συγκεκριμένα, η διαφορά στο νησί είναι τεράστια, μιας και οι μόνιμοι κάτοικοι ανέρχονται στους 366, ενώ οι τουρίστες μπορεί να φτάσουν και τους 5.000-6.000, κατά τους θερινούς μήνες.

Η «αυθεντικότητα» των συγκεκριμένων τόπων αποτελείται κυρίως από την γραφική, λευκή και γαλάζια εικόνα που προβάλλουν, η οποία συμπληρώνεται από την ευρέως γνωστή και διαδεδομένη ελληνική φιλοξενία. Ετσι, από νησιά της άγονης γραμμής, μικρού και συρρικνούμενου πληθυσμιακού δυναμικού τον χειμώνα, μετατρέπονται σε τόπους υποδοχής μαζικού τουρισμού κατά τη θερινή περίοδο, πολλαπλασιάζοντας τον πληθυσμό και τις οικονομικές τους μονάδες. Η τοπική οικονομία και αγορά εργασίας τους βασιζόταν μέχρι πριν μια δεκαετία σε δραστηριότητες του πρωτογενούς τομέα, μικρές καλλιέργειες, κτηνοτροφία και αλιεία. Κατά τη διάρκεια της πρόσφατης περιόδου, όμως, καταγράφεται σαφής αναπροσανατολισμός τους στην τουριστική δραστηριότητα, με τρόπο μαζικό, χωρίς σχεδιασμό και οποιονδήποτε έλεγχο ή περιορισμό. Οι τόποι αυτοί μετατρέπονται σε υποδοχείς μιας συνεχώς αυξανόμενης τουριστικής ζήτησης που σχετίζεται άμεσα με το χαρακτηρισμό τους ως «μικρών, απομονωμένων και αρχικώς λιγότερο δημοφιλών» περιοχών.

Η διάρθρωση των τοπικών αγορών εργασίας, όπως αναμενόταν, ανταποκρινόμενη στις απαιτήσεις της λειτουργικής εξειδίκευσης των εν λόγω περιοχών, μεταβλήθηκε ριζικά. Πολλές από τις παραδοσιακές δεξιότητες του τοπικού δυναμικού εγκαταλείφθηκαν προς χάρη των προσφερόμενων υπηρεσιών της δραστηριότητας-κλειδί. Οι ψαράδες εμπορευματοποίησαν τις βάρκες τους, μετατρέποντάς τις σε πλεούμενα τουριστικά «λεωφορεία» για τον γύρο του νησιού, ενώ οι νοικοκυρές φιλοξένησαν στο διπλανό δωμάτιο τους πρώτους επισκέπτες, ενώ την επόμενη καιροκαρινή περίοδο είχαν τελειώσει με την ολοκληρωτική ανακαίνιση του σπιτιού τους, το οποίο ήταν πια έτοιμο να φιλοξενήσει έναν ικανοποιητικό αριθμό τουριστών.

Σημειώνεται ότι στο Κουφονήσι, ο ετήσιος ρυθμός έκδοσης οικοδομικών αδειών για νέα τουριστικά καταλύματα την τελευταία δεκαετία είναι από

τους υψηλότερους στη χώρα, χαρακτηριστική ένδειξη της αντιμετώπισης του νησιού ως «προνομιακό πρότυπο» μικρών ή μεγαλύτερων επενδύσεων και «εξαργύρωσης» της ταυτότητάς του ως «εναλλακτικό τουριστικό προορισμό απομόνωσης και ηρεμίας με εξαιρετικό φυσικό περιβάλλον». Υποθετικά, θα μπορούσε το σύνολο του αποθέματος γης στο νησί να μετατραπεί αποκλειστικά σε τουριστικά καταλύματα, χωρίς να υπάρχει εργαλείο και μηχανισμός σε ισχύ ως σήμερα που να εμποδίζει μια τέτοια εξέλιξη.

Το γεγονός ότι ο μαζικός τουρισμός μπορεί να καταστρέψει τα ίδια τα στοιχεία που τον ανέπτυξαν εξ αρχής δεν εκδηλώνεται απλώς στις φυσικές αλλαγές της οπτικής εμφάνισης ενός τόπου, αλλά και στην ζημιά της αισθητικής αξίας του τόπου, στην απώλεια των πολύτιμων αισθητικών ποιοτήτων. Μάλιστα, οι πραγματικές προκλήσεις του τουριστικού κλάδου δεν είναι αποτέλεσμα κάποιας πρόσφατης χρηματοοικονομικής κατάρρευσης, αλλά αντιπροσωπεύουν τη συστημική κρίση των παροχών του.

Πλέον, ο τουρισμός βρίσκεται σε ένα μεταβατικό στάδιο, όπου η σημασία της οικονομίας, που η κρίση καθιστά προφανή, ο στοχευμένος περιορισμός της δαπάνης και η αύξηση της επίδρασης του αποτελέσματος οδηγούν στην αναζήτηση του συμπαγούς κτηριακού αποτυπώματος με στόχο την αποφυγή της άκριτης «κατανάλωσης» του τοπίου και την ενδυνάμωση του συλλογικού. Ας μην ξεχνάμε ότι η κρίση που βιώνουμε σήμερα στον παγκόσμιο Βορρά ξεκίνησε από τις επισφαλείς επενδύσεις σε γη και από τη φούσκα των ακινήτων στις ΗΠΑ. Η εκμετάλλευση της γης αλλά και των φυσικών στοιχείων που συνδέονται μαζί της, όπως το νερό, τα δάση, το υπέδαφος, η βιοποικιλότητα, αποτελεί σήμερα επενδυτικό στόχο τοπικών και διεθνών κερδοσκοπικών κεφαλαίων σε πρωτόγνωρη έκταση, ένταση και γεωγραφική εξάπλωση, η οποία όμως δύσκολα γίνεται αντιληπτή καθώς δεν καταγράφεται συστηματικά, ιδίως στον παγκόσμιο Νότο.

Επιπλέον, καθορίζονται όρια στην τουριστική δραστηριότητα, που έχει σημαντικό ρόλο στα νησιά, μέσα από μια βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, οικολογικά φιλικά και εναλλακτική, που θα έχει ως βάση το σεβασμό προς το περιβάλλον και ως αρχή ότι ο τουρισμός παραμένει μια παραγωγική δραστηριότητα και όχι η κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης. Ο τουρισμός αναπτύσσεται προσθέτοντας εγκαταστάσεις και αξιοθέατα είτε για να βελτιώσει την ποιότητά του είτε για να γίνει περισσότερο ελκυστικός σε μεγαλύτερο αριθμό τμημάτων της αγοράς ή και για τα δύο.

Ο κατακερματισμός των τουριστικών επιχειρήσεων οδήγησε στη μικροκλίμακα, ενώ το νομοθετικό πλαίσιο της εκτός σχεδίου δόμησης επέτρεψε τη διασπορά των τουριστικών κτιρίων οπουδήποτε στο τοπίο. Εχο-

ντας, εδώ και καιρό, απολέσει τη σχέση αρχιτεκτονικής και τοπίου, τα κτήρια του τουρισμού τοποθετούνται ακατάσχετα και απρόβλεπτα στη γη, σε μια διαδικασία συνεχούς αστικοποίησης της υπαίθρου.

Αυτό το φαινόμενο παρατηρείται σε έντονο βαθμό και στο Ανω Κουφονήσι, όπου έχει σημειωθεί ραγδαία αύξηση της οικοδομικής δραστηριότητας, χωρίς να έχει γίνει λόγος για θέσπιση νομοθεσίας στην οποία θα ορίζεται, τουλάχιστον, το ποσοστό κάλυψης της έκτασης του νησιού.

κεφάλαιο **δεύτερο**
η πρόταση

η πρόταση // εισαγωγή

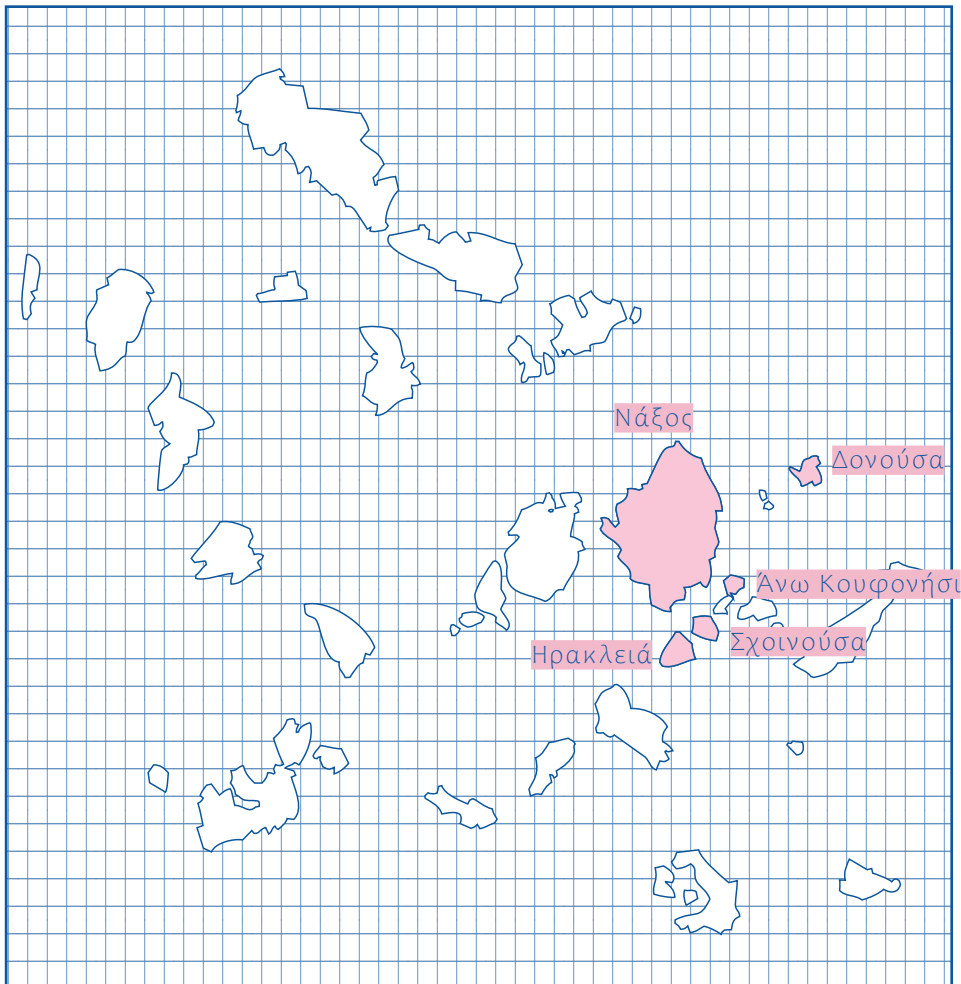
Βασικός στόχος της παρούσας διπλωματικής είναι η αναγνώριση της σημασίας διατήρησης των ξύλινων σκαφών στα θαλάσσια ύδατα της χώρας, καθώς και του αντίκτυπου που έχει η παρουσία τους στην εκάστοτε τοπική κοινωνία. Επιπλέον, είναι θεμιτή η διατήρηση του καρνάγιου του Κουφονησίου, το οποίο λειτουργεί με πρωτοβουλία των ψαράδων, αφού δεν υπάρχει караβομαραγκός. Οι άνθρωποι αυτοί, λοιπόν, έχουν τις ικανότητες, τεχνικές και θεωρητικές, να διατηρήσουν την τέχνη του караβομαραγκού, να τη μεταδώσουν και να την εξελίσουν. Επιπλέον, είναι θεμιτή η συνεργασία με τα γειτονικά νησιά του Δήμου Νάξου και Μικρών Κυκλάδων: Νάξος, Ηρακλειά, Σχοινούσα και Δονούσα.

Είναι σημαντικό να αναδειχθεί η βαρύτητα της ύπαρξης του καρνάγιου, αλλά και των ανθρώπων που το απαρτίζουν. Αναγνωρίζεται, με τον τρόπο αυτό, η αξία του, και η άμεση συμβολή του στην τοπική κοινωνία, αλλά και στην συντήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς που αποτελούν τα καΐκια αυτά.

Το Κουφονήσι είναι στην κατηγορία των νησιών που καλούνται να αποφύγουν την παγίδα που έπεσαν τα προηγούμενα χρόνια πρώην «εναλλακτικοί παράδεισοι»: να μην παρασυρθούν από την αυξημένη τουριστική κίνηση εγκαταλείποντας τον χαρακτήρα τους για χάρη μίας κοινότυπης λογικής, που θα φέρει μεν περισσότερους τουρίστες, αλλά θα πληγώσει ανεπανόρθωτα αυτή ακριβώς τη μοναδικότητά τους: τα καΐκια, το καρνάγιο και οι άνθρωποι που τα απαρτίζουν.

Η Ελλάδα βρίσκεται σήμερα σε μια νέα οικονομική και πολιτική συνθήκη, όπου η ανάκαμψη της χώρας υποτίθεται ότι περνάει αναγκαστικά από την απελευθέρωση κάθε μορφής δραστηριότητας, δικαιοδοσίας και εκμετάλλευσης των ακτών της. Οι ακτές, από κοινό αγαθό, μετατρέπονται σε οικονομικό μέγεθος. Ετσι, η πολιτεία στρέφει το ενδιαφέρον της και την εύνοιά της σε αυτές τις πηγές παραγωγής υπέρογκων εσόδων.

Ομως, οι αλιείς του Κουφονησίου πουλούν τα ψάρια τους κατά κύριο λόγο στο νησί τους, και εκτείνονται μέχρι και τα νησιά που ανήκουν στο σύμπλεγμα του Δήμου Νάξου και Μικρών Κυκλάδων. Δεν εμπλέκονται στις μεγάλες αγορές της πρωτεύουσας, και σίγουρα το απόθεμά τους δεν είναι αρκετό για να συμμετάσχουν στις εξαγωγές της χώρας. Για τον λόγο αυτό και δίνεται ελάχιστη σημασία από τις αρχές στην συζήτηση και την διαπραγμάτευση του Μέτρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την οριστική παύση των αλιευτικών δραστηριοτήτων και τη διάλυση των αλιευτικών σκαφών. Αντίθετα, μπαίνουν στο στόχαστρο και αντιμετωπίζονται ως υπεύθυνοι για την υπέρ-αλιεία.

Χάρτης 8. Δήμος Νάξου και Μικρών Κυκλάδων

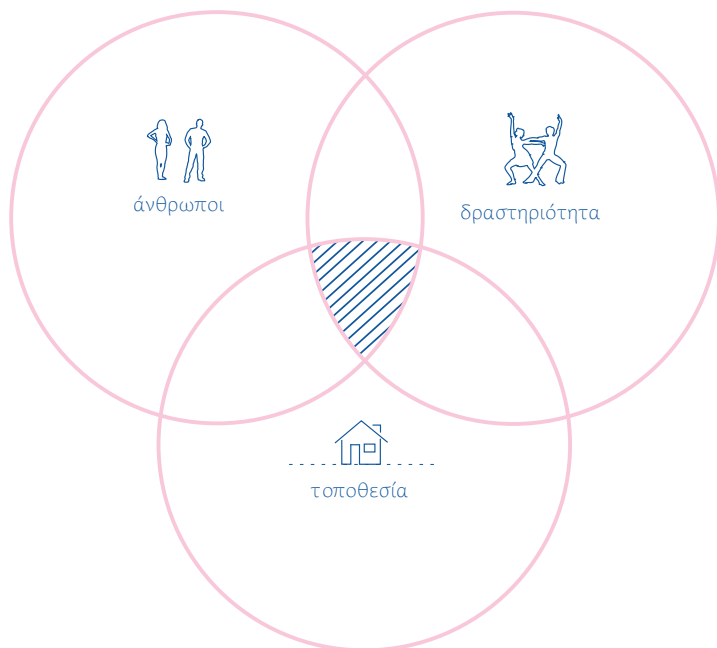
Σύμφωνα με το Μέτρο της Ε.Ε. για την καταστροφή των καϊκιών, ο ιδιοκτήτης έχει το δικαίωμα να διατηρήσει τη βάρκα του εάν της προσδώσει νέα χρήση, αποσύροντας την άδεια της αλιείας. Μέχρι σήμερα, η χρήση που επιλέγεται είναι η εκτέλεση εκδρομών ψυχαγωγίας για τους τουρίστες. Εχοντας τα παραπάνω υπόψιν, τίθεται ως στόχος η δυνατότητα δημιουργίας μιας εναλλακτικής χρήσης για τα μέχρι πρότινος αλιευτικά σκάφη, έτσι ώστε να μπορέσουν να διατηρηθούν και να παραμείνουν στα νερά του Αιγαίου, αποφεύγοντας να γίνουν ψυχαγωγικά ή μουσειακά τεμάχια. Αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμα ένας στόχος είναι η διατήρηση των ανθρώπων αυτών στη θάλασσα, ώστε να παραμείνει το δίκτυο του Αιγαίου ζωντανό, δραστήριο και πολυπληθές.

Ετσι, πετυχαίνοντας αυτά, φυσικό αποτέλεσμα είναι και η αναζωογόνηση του θαλάσσιου δικτύου, καθώς και η επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ των κατοίκων των νησιών του συμπλέγματος Νάξου και Μικρών

Κυκλάδων. Οπως έχουν δηλώσει και οι ίδιοι οι αλιείς στην κάμερα του Ομηρου Ευαγγελινού για το ντοκιμαντέρ «Φύλακες του Αιγαίου», είναι προτιμότερο να ξεκινήσει μια πρωτοβουλία που θα απασχολήσει έναν μικρό αριθμό ανθρώπων αρχικά, ώστε να μπορέσει να εξελιχθεί και να αποτελέσει στη συνέχεια παράδειγμα για τους υπόλοιπους.

Δημιουργείται, λοιπόν, ένα Επισκευαστήριο, με βασικά μέλη τους ψαράδες, αλλά και τους ντόπιους κατοίκους που θέλουν να εμπλακούν. Βασικός λειτουργικός άξονας είναι η διευκόλυνση της επισκευής των σκαφών, μέσω της διατήρησης του καρνάγιου και της άμεσης βελτίωσής του. Στόχος είναι η συμβολή του στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και παραγωγής, την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και των τοπικών ιδιαιτεροτήτων.

Πυρήνα αποτελούν οι ψαράδες και οι μαστορικές ικανότητες που έχουν αποκτήσει στο πέρασμα των χρόνων ως βασικοί λειτουργοί του καρνά-

Διάγραμμα 3. Κοινωνική αρχιτεκτονική

γιου του νησιού, ενώ στόχος είναι η μακροπρόθεσμη διατήρηση των ξύλινων σκαριών στις θάλασσες και η -προσωρινή- αλλαγή της χρήσης τους.

Στα πλαίσια αυτής της διπλωματικής γίνεται η παραδοχή ότι οι αλιείς πρέπει να «υποκύψουν» στους κανονισμούς του Μέτρου που προτείνει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Προκειμένου, όμως, να μη θρηνήσουμε περισσότερα καϊκια, γίνεται αυτή η προσπάθεια εύρεσης ενός τρόπου που για το κάθε

μέλος της συμφωνίας αποτελεί μέση λύση. Εφόσον, λοιπόν, η Ε.Ε. χρησιμοποιεί ως δικαιολογία για την καταστροφή των παραδοσιακών αλιευτικών την υπέρ-αλιεία, προτείνουμε μια λύση κατά την οποία οι αλιείς δεν θα επιβαρύνουν καθόλου το θαλάσσιο περιβάλλον, αλλά θα κάνουν ότι περνά από το χέρι τους για να βοηθήσουν στη διάσωσή του.

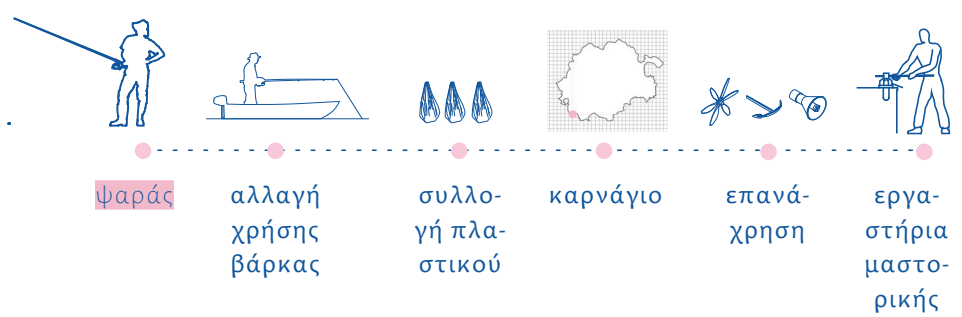
Αυτό, λοιπόν, θα επιτυγχάνεται με τη φιλοξενία εργαστηρίων, που θα βασίζονται στις μαστορικές ικανότητες των αλιέων του νησιού, ενώ παράλληλα θα εμπλέκεται άμεσα και η χρήση της βάρκας για επικοινωνία με τα γύρω νησιά, το περιεχόμενο της οποίας θα εξαρτάται κάθε φορά από το είδος των εργαστηρίων.

Θα μπορούσε, λοιπόν, να πει κανείς ότι πέρα από την χρήση των καϊκιών αλλάζει ιδιότητα και ο ψαράς, ενώ το μόνο που παραμένει ως έχει και μάλιστα αναδεικνύεται η σημαντικότητά του είναι το καρνάγιο.

η πρόταση // μελέτη περίπτωσης

Η νέα χρήση της βάρκας που προτείνεται εδώ είναι η συλλογή πλαστικών απορριμμάτων από τα νησιά του Δήμου Νάξου και Μικρών Κυκλάδων, με σκοπό την ανακύκλωσή τους στα κατάλληλα διαμορφωμένα εργαστήρια που βρίσκονται στο οικόπεδο μελέτης. Με τον τρόπο αυτό, παραμένει ζωντανό το θαλάσσιο δίκτυο που έχει δημιουργηθεί μεταξύ αυτών των νησιών από την αρχαιότητα, οι βάρκες εξακολουθούν να βρίσκονται στη θάλασσα και οι αλιείς καταφέρνουν να τις διατηρήσουν μέχρι να επουλωθούν οι θαλάσσιες περιοχές αυτές και να μπορούν να ψαρέψουν και πάλι.

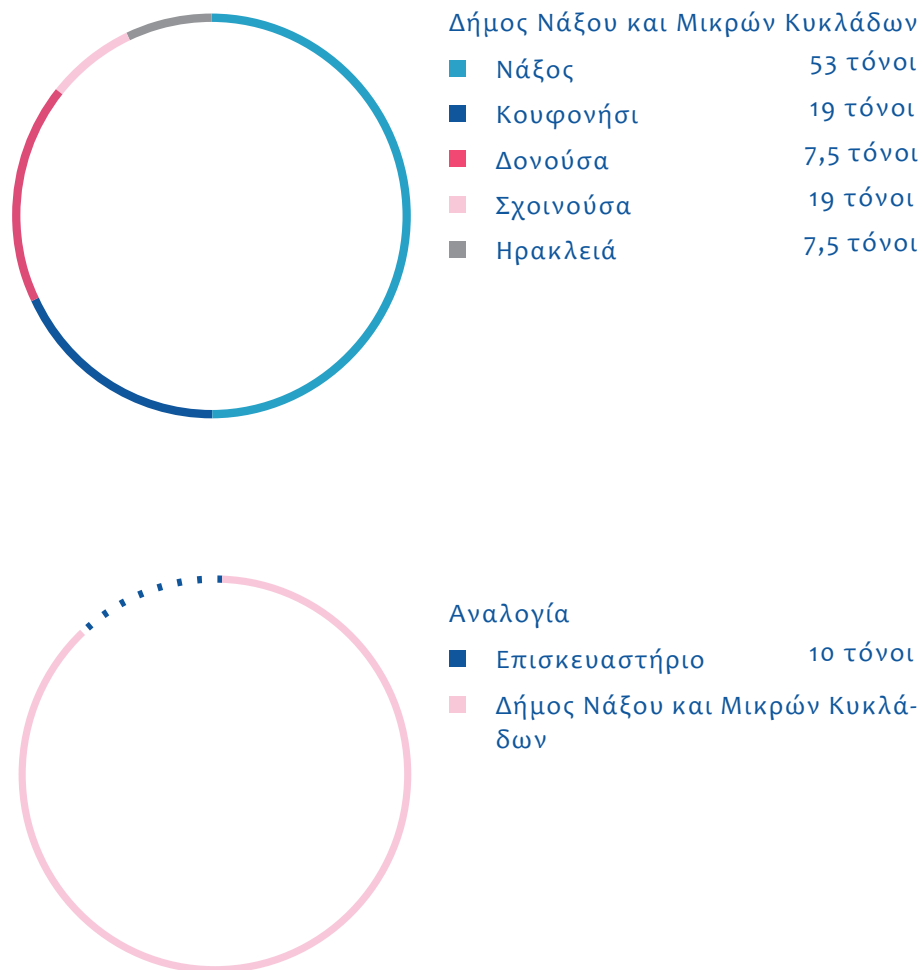
Ο Ελληνικός Οργανισμός Ανακύκλωσης σύλλεξε για το 2018 στον Δήμο Νάξου και Μικρών Κυκλάδων 106 τόνους πλαστικών απορριμμάτων. Παρόλα αυτά, το μέγεθος αυτό δεν είναι δυνατό να επεξεργαστεί από τη μονάδα που προτείνεται εδώ, γι' αυτό και επιλέγονται συγκεκριμένοι άνθρωποι από τα γύρω νησιά, διαθέσιμοι να ασχοληθούν με την ιδέα.

Διάγραμμα 4. Ο ψαράς

Στόχος είναι η συλλογή πλαστικού 10 τόνων, μέγεθος που συγκεντρωμένο ταυτόχρονα στους χώρους των εργαστηρίων του Επισκευαστηρίου μπορεί να επεξεργασθεί.

Για την επεξεργασία των πλαστικών προτείνεται η χρήση του συστήμα-

Διάγραμμα 5. Συγκέντρωση πλαστικού

τος ανακύκλωσης και επαναχρησιμοποίησης της ομάδας *Precious Plastic*, με τέσσερα βασικά μηχανήματα: μηχανήμα κοπής, εξωθητής, εγχυτής και συμπυκνωτής.

Πριν γίνει οποιαδήποτε επεξεργασία του πλαστικού, είναι απαραίτητη η

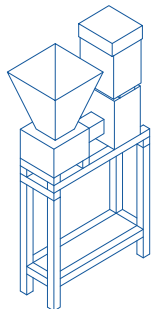

Εικόνα 4. Μηχανήματα επεξεργασίας πλαστικού *Precious Plastic*

συλλογή και η σωστή διαλογή του. Τις περισσότερες φορές, αυτό είναι εύκολο να γίνει, καθώς πολλές από τις συσκευασίες αναγράφουν πάνω την κατηγορία στην οποία ανήκουν. Άλλες φορές, η διαλογή γίνεται μετά την κοπή, αφού ανακατευτούν τα κομμάτια με νερό και αλάτι: η μία κατηγορία θα βρísκεται στον πάτο, και η άλλη στην επιφάνεια.

Για αρχή προτείνεται να επεξεργάζονται τρεις συγκεκριμένες κατηγορίες πλαστικού, για λόγους ασφαλείας: HDPE, PP και PE. Επιπλέον, απαγορεύεται ρητά η καύση των πλαστικών, καθώς απελευθερώνει στον αέρα σωματίδια που είναι τοξικά και επικίνδυνα για τον ανθρώπινο οργανισμό. Για να μειωθεί η επικινδυνότητα στο ελάχιστο δυνατό σημείο, είναι απαραίτητη η χρήση μάσκας, και ο αποτελεσματικός αερισμός του χώρου. Οι συγκεκριμένες κατηγορίες πλαστικών δεν παράγουν θανατηφόρα σωματίδια κατά το λιώσιμό τους σε συγκεκριμένους βαθμούς κελσίου, αρκεί να αποφεύγεται η καύση.

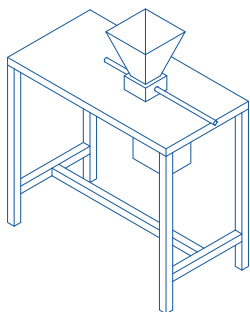
Μετά τη διαλογή, τα τεμάχια των πλαστικών περνάνε από το μηχανήμα κοπής, ώστε να γίνουν μικρά κομμάτια, ικανά να περάσουν από ένα από τα υπόλοιπα τρία μηχανήματα: τον εξωθητή, τον εγχυτή και τον συμπυκνωτή.

Μηχάνημα κοπής

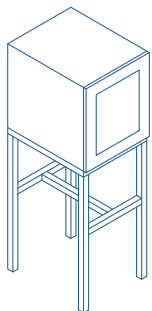
Εικόνα 5. Αποθήκευση κομματιών

Εξωθητής

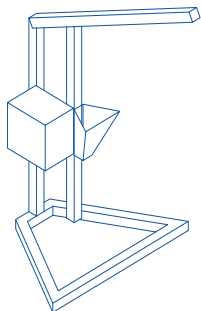
Εικόνα 6. Ταινίες νήματος

Συμπυκνωτής

Εικόνα 7. Αποτέλεσμα συμπίεσής

Εγχυτής

Εικόνα 8. Αποτέλεσμα εγχυτής

Μηχάνημα κοπής

Το μηχάνημα της κοπής αποτελεί ένα από τα μηχανήματα-κλειδιά για τη συγκεκριμένη διαδικασία επεξεργασίας πλαστικού. Επιτρέπει το κόψιμο μεγάλων τεμαχίων πλαστικού σε μικρά κομμάτια που είναι πιο εύκολο να αποθηκευτούν, να πλυθούν και να χρησιμοποιηθούν στα υπόλοιπα μηχανήματα. Επίσης, επιτρέπει στη διαδικασία να γίνει πιο γρήγορη και αποτελεσματική, καθώς τα κομμάτια πλαστικού είναι πιο εύκολο να δουλευτούν και να λιώσουν.

Η βιομηχανία πλαστικού αγοράζει τα κομμάτια που μπορεί να παράξει αυτό το μηχάνημα σε τιμή 8-10 φορές μεγαλύτερη από εκείνη των ολόκληρων τεμαχίων πλαστικού.

Το πρώτο πράγμα που είναι απαραίτητο να γίνει είναι να επιλέγεται κάθε φορά ένας και μόνο τύπος πλαστικού, απόφαση που συνήθως εξαρτάται από τις διαθέσιμες ποσότητες. Είναι θεμιτό να συλλέγονται ικανοποιητικές ποσότητες της κάθε κατηγορίας πλαστικού, αφού το μηχάνημα πρέπει να καθαρίζεται μετά από κάθε χρήση και αλλαγή κατηγορίας. Φυσικά, τα πολύ μεγάλα τεμάχια που έχουν συλλεχθεί θα πρέπει να κόβονται σε μικρότερα, ανάλογα με το μέγεθος του μηχανήματος που διατίθεται. Αυτό μπορεί να γίνει με σφυρί, ψαλίδι ή και κατσαβίδι, ανάλογα με το πλαστικό. Σε αυτό το σημείο είναι θεμιτό τα τεμάχια να καθαρίζονται από τις πολύ έντονες βρωμιές, αλλά το εξονυχιστικό πλύσιμο θα γίνει αργότερα.

Επειτα, τα κομμάτια τοποθετούνται στο χωνί με τις λεπίδες, οι οποίες παράγουν στο κάτω μέρος του κιβωτίου τα μικρά κομμάτια. Πολλές φορές χρειάζεται ο εντατικός έλεγχος κατά τη διαδικασία, καθώς μπορεί να είναι απαραίτητο να σπρώχνονται προς τις λεπίδες πολλά από τα κομμάτια, ώστε να μπορέσουν οι λεπίδες να το πιάσουν.

Εξωθητής

Ο εξωθητής είναι ένα πολύ δυνατό μηχάνημα, καθώς μπορεί να παράγει μοναδικά προϊόντα και να λειτουργεί συνεχόμενα. Μπορεί να δημιουργήσει νήμα, κόκκους ή να χρησιμοποιηθεί καλούπι. Επίσης, είναι το πλέον κατάλληλο μηχάνημα για εκπαιδευτικούς σκοπούς, καθώς είναι πολύ απλό και κατανοητό ως προς την λειτουργία του. Αυτή η τεχνική συνδυάζει όμορφα πλαστικά διαφορετικού χρώματος και δίνει ως αποτέλεσμα ένα ενιαίο, ομογενοποιημένο χρώμα, αφού τα κομμάτια πλαστικού που προστίθενται στο χωνί ανακατεύονται συνεχώς μεταξύ τους.

Το πλαστικό προστίθεται από το χωνί, μεταφέρεται μέσα στον κύλινδρο από ένα μεγάλο κοχλία που είναι προσαρμοσμένος στην άκρη, όπου τοποθετούνται και οι ζώνες θερμότητας. Η θερμότητα των ζωνών αυτών σε συνδυασμό με την συνεχώς αυξανόμενη πίεση στο εσωτερικό του κυ-

λίνδρου, φέρνουν το πλαστικό στο λιώσιμο. Μόλις λιώσει επαρκώς, το πλαστικό μπορεί τελικά να βγει από το στόμιο σε μορφή συνεχόμενου νήματος. Επειτα, το πλαστικό νήμα αντιμετωπίζεται διαφορετικά, ανάλογα με το επιθυμητό αποτέλεσμα.

Εγχυτής

Ο εγχυτής είναι ένα αρκετά γρήγορο μηχάνημα που επιτρέπει την παραγωγή μικρών αντικειμένων ακριβείας. Λειτουργεί αποκλειστικά με καλούπια, τα οποία μπορεί να είναι χρονοβόρο να κατασκευαστούν στην αρχή, αλλά μετά είναι ικανά να χρησιμοποιηθούν άπειρες φορές. Το χρώμα του αποτελέσματος δεν είναι εύκολο να προβλεφθεί όταν χρησιμοποιούνται κομμάτια διαφορετικής απόχρωσης, αλλά σίγουρα μπορεί να προσφέρει ένα ακόμα πλεονέκτημα στο τελικό αντικείμενο.

Το πλαστικό προστίθεται από το χωνί, γεμίζοντας το στόμιο όσο χρειάζεται, ανάλογα με το αντικείμενο που πρόκειται να παραχθεί. Τα κομμάτια θέρμανσης φέρνουν τον κύλινδρο σε στην κατάλληλη θερμοκρασία ώστε να λιώσει το πλαστικό στο εσωτερικό του. Μετά από 15-20 λεπτά, ανάλογα με τον τύπο και τον όγκο του πλαστικού που επεξεργάζεται, το πλαστικό έχει λιώσει και είναι έτοιμο να εγχυθεί στο καλούπι, χρησιμοποιώντας τον μεταλλικό μοχλό με τη δύναμη των χεριών. Ακριβώς μετά την έγχυση το καλούπι μπορεί να κρυσταλλώσει είτε με τον αέρα είτε με κρύο νερό, μια επιλογή που έχει πιο γρήγορο αποτέλεσμα αλλά είναι πιθανό να εμφανίσει σκουριά το αντικείμενο. Μόλις κρυσταλλώσει, το καλούπι μπορεί να ανοίξει και να δούμε το αποτέλεσμα.

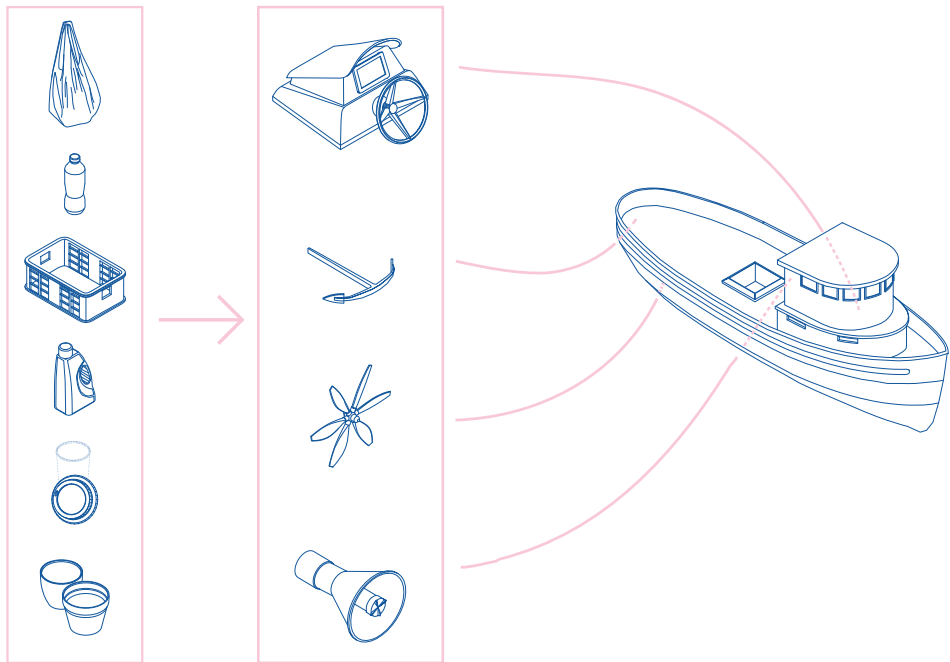
Συμπυκνωτής

Ο συμπυκνωτής αποτελείται από ένα φούρνο ηλεκτρικής κουζίνας, ώστε να θερμαίνεται το πλαστικό, ενώ ένας μοχλός ασκεί πίεση στο καλούπι. Αυτή η διαδικασία μπορεί να είναι η πιο αργή από τις άλλες, αλλά μπορεί να φτιάξει μεγαλύτερα αντικείμενα. Το μηχάνημα αυτό μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί ακόμα και για τη δημιουργία μεγάλων «φύλλων» πλαστικού, τα οποία μπορούν αργότερα να διαχειριστούν με άλλους τρόπους και τεχνικές ώστε να δημιουργηθούν νέα αντικείμενα. Όταν χρησιμοποιούνται κομμάτια διαφορετικού χρώματος, ο συμπυκνωτής δίνει μια εμφάνιση που μοιάζει με νιφάδες.

Το καλούπι, που γεμίζεται με πλαστικό, τοποθετείται στη μέση του δίσκου του φούρνου. Δίνεται η κατάλληλη θερμοκρασία και μετά από 30-40 λεπτά, ανάλογα με τον τύπο και τον όγκο του πλαστικού, χρησιμοποιείται ο μοχλός της πίεσης με περιστροφή. Η περιστροφή σπρώχνει τον δίσκο κατά το ταβάνι, δημιουργώντας πίεση μέσα στο καλούπι, αναγκάζοντας το πλαστικό να απλωθεί ομογενοποιημένα σε όλη την έκταση του καλουπιού. Μετά από 1-2 λεπτά μπορεί ο μοχλός να αφαιρεθεί. Μόλις το καλούπι κρυσταλλώσει, το αντικείμενο είναι έτοιμο.

Εργαστήρια

Τα εργαστήρια που θα λαμβάνουν χώρα στις εγκαταστάσεις του οικοπέδου θα αφορούν τόσο την τέχνη του καραβομαραγκού και της επισκευής και συντήρησης των παραδοσιακών σκαφών, όσο και την επεξεργασία πλαστικού στη συγκεκριμένη περίπτωση.

Διάγραμμα 6. Επανάχρηση πλαστικού

1. Το πλαστικό στο καϊκι.

Οι ψαράδες τον χειμώνα οργανώνουν εργαστήρια επεξεργασίας πλαστικού για την κατασκευή αντικειμένων και κομματιών που χρειάζονται αντικατάσταση στις βάρκες τους. Επομένως, μπορούν να λειτουργήσουν εργαστήρια για την κατασκευή καλουπιών, την κοπή πλαστικού, την επεξεργασία του, αλλά και την τοποθέτηση των κομματιών αυτών στα σκάφη.

2. Κατασκευή καλουπιών.

Οι συγκεκριμένοι ψαράδες έχουν αποδείξει στο πέρασμα του χρόνου ότι είναι ικανοί να προσαρμοστούν στις συνθήκες αυτοδίδακτα, όταν χρειάστηκε να κάνουν μόνοι τους τις επισκευές στις βάρκες τους. Την τεχνική αυτή ικανότητα θα χρησιμοποιήσουν, λοιπόν, και για την κατασκευή των καλουπιών που χρειάζονται για τα μηχανήματα των πλαστικών.

3. Μετεκπαίδευση

Σήμερα, είναι απαραίτητη η εκ νέου εκπαίδευση των μελών της κοινωνίας, ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στις ανάγκες που μεταβάλλονται. Ο χώρος αυτός μπορεί να αποτελέσει ένα κέντρο μετεκπαίδευσης όπου οι ψαράδες μπορούν να μοιραστούν τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους σχετικά με το αντικείμενό τους, ώστε να προσελκύσουν τους νέους ανθρώπους να ασχοληθούν με αυτό το επάγγελμα, πριν να είναι πολύ αργά. Είναι πολύ σημαντική και η ευαισθητοποίηση των πολιτών, αλλά και η διάδοση των προβλημάτων και των επιθέσεων που δέχεται ο κλάδος.

4. Πλαστικό.

Μέσα από την οικειοποίηση με την επεξεργασία πλαστικού, οι εμπλεκόμενοι θα μπορέσουν να οργανώσουν εργαστήρια που να σχετίζονται με την εκμάθηση της διαδικασίας συλλογής, διαλογής και επεξεργασίας αυτού του υλικού.

η πρόταση // τυπολογίες

Η απελευθερωτική ένταση του έργου δεν είναι μόνο η γεωμετρία και η συνοχή της με την τεχνολογική διατύπωση, αλλά αφορά κάθε εσωτερική κλίμακα έργου και αναπτύσσεται, εκφράζεται, τόσο στο μεγάλο υπέρ-κτήριο όσο και στο μικρό, ερημικό κτίσμα, στην προκατασκευασμένη «καμπίνα» μέσα σε ένα αστικό ή αγροτικό τοπίο, τόσο στους υπαίθριους αστικούς χώρους, όσο και στις μεγάλες υπέρ-λεωφόρους. «Με άλλους όρους, είναι η τρυφερότητα και η αβεβαιότητα της «συνάντησης» των υλικών, η διείδυση του φωτός, οι διασταυρώσεις με τον άμεσο φυσικό κόσμο, οι διαδρομές, οι τομές-διαθλάσεις των σχέσεων επικοινωνίας με τις τρεις διαστάσεις και τη γη, του ίδιου του έργου, του περιβάλλοντός του και της ανθρώπινης κοινότητας.»¹

Ο αποτελεσματικότερος τρόπος αντίδρασης στην ανάγκη ευελιξίας δεν είναι η ανέγερση νέων κτιριακών τύπων, αλλά η εκ νέου ιδιοποίηση των υφιστάμενων τυπολογιών. Σπάνια αποτελούν οι απλές αντηχήσεις της ιστορίας τη βασική αιτία του ξυπνήματος των συγκινήσεων του ταξιδιώτη. Πολύ πιο σημαντική μοιάζει να είναι η αίσθηση της ελπίδας για προσωπική ή ακόμη και συλλογική βελτίωση.

Επιπλέον, τα τοπικά συμφέροντα, η συμβολή τους και η διαδικασία λήψης αποφάσεων για το τοπίο τείνουν να μην διαθέτουν ορθή ενημέρωση, ή να έχουν περιθωριοποιηθεί ή –το συχνότερο- να μην υφίστανται. Υπό αυτές τις συνθήκες τα ζητήματα τοπίου συνήθως παραμένουν απολύτως

¹ Φατούρος, Δ. (2003). Η επιμονή της αρχιτεκτονικής. Αθήνα: Καστανιώτης.

δέσμια κάποιων οικονομικών ή πολιτικών συμφερόντων, δημοσίων ή ιδιωτικών. Με άλλα λόγια το τοπίο δεν έχει αποτελέσει συλλογικό αγαθό για τους περισσότερους Έλληνες των μεταπολεμικών δεκαετιών.

Η ελληνική κοινότητα που γέννησε την παραδοσιακή αρχιτεκτονική ήταν μια τυπικά αγροτική προβιομηχανική κοινωνία. Από μια τέτοια θεώρηση μπορούμε να κατανοήσουμε τις αλληλοσυσχετίσεις ανάμεσα σε οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες, συστήματα ιδιοκτησίας και καλλιέργειας, συστήματα κληρονομικά, συστήματα κατανομής ισχύος, οικονομικές σχέσεις με τον εξωτερικό κόσμο κ.ά.

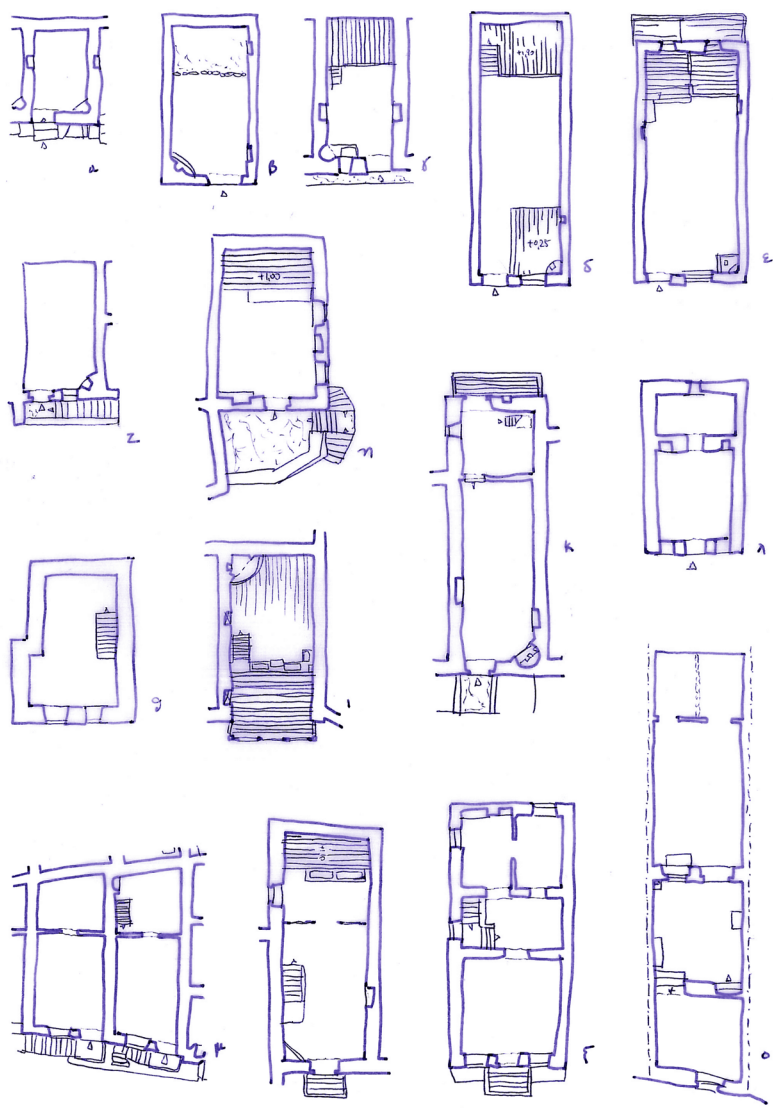
Σε γενικές γραμμές όμως και μέσα σε μια κλιμακούμενη οικοδομική έξαρση και ασύδοτη εκμετάλλευση της γης, η αρχιτεκτονική περνά σε δεύτερη μοίρα ενώ κορυφώνεται η αδιαφορία για την ένταξη στο τοπίο και το περιβάλλον. Η πριμοδότηση εγκατάστασης των τουριστικών επιχειρήσεων είτε σε μονολιθικά κτήρια είτε σε συγκροτήματα με διάσπαση όγκων και η διεκπεραιωτική «μοντέρνα» αρχιτεκτονική τους είχε ως παράπλευρη απώλεια την υποβάθμιση της σημασίας των παραδοσιακών οικισμών και της αρχιτεκτονικής τους ταυτότητας.

Με δεδομένα ένα ορισμένο κλίμα, τη διαθεσιμότητα ορισμένων υλικών, τους περιορισμούς και τις δυνατότητες ενός ορισμένου επιπέδου τεχνολογίας, αυτό που τελικά καθορίζει ποια θα είναι η μορφή μιας κατοικίας και διαμορφώνει τους χώρους και τις σχέσεις τους, είναι το όραμα της ιδανικής ζωής που έχουν οι άνθρωποι.

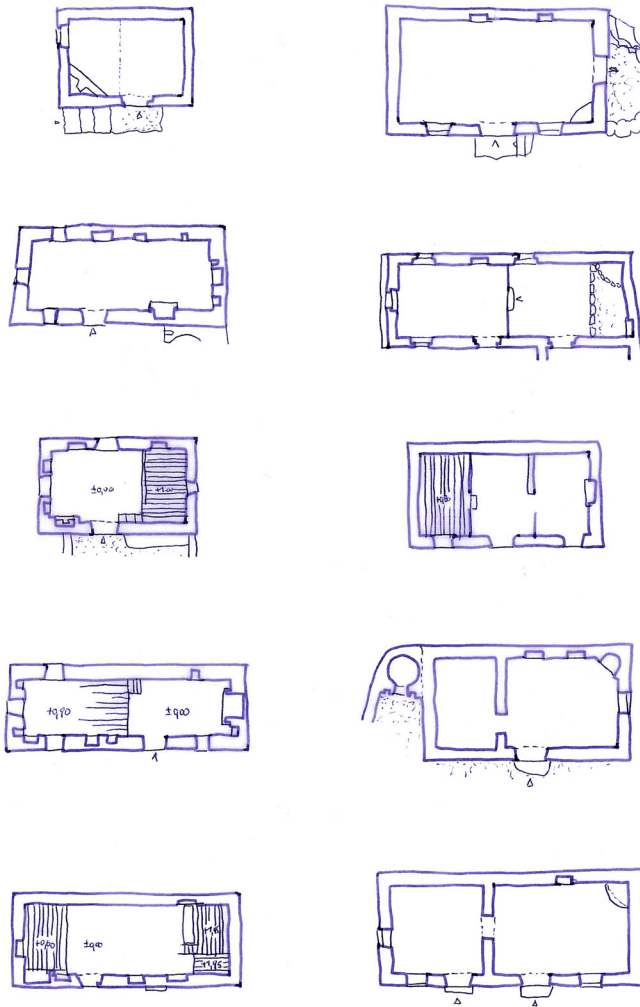
Όταν η παραδοσιακή κοινωνία έδωσε τη θέση της στη σύγχρονη, η παραδοσιακή αρχιτεκτονική μετατράπηκε αντίστοιχα σε μαζική.

Η λαϊκή παράδοση είναι η άμεσα και ασύνειδα υλοποιημένη μορφή μιας κουλτούρας, των αναγκών της και των αξιών της – καθώς και των επιθυμιών, των ονείρων και του πάθους ενός λαού. Η λαϊκή παράδοση είναι πολύ πιο κοντά στην κουλτούρα της πλειοψηφίας και στη ζωή όπως πραγματικά βιώνεται, απ' όσο η επίσημη αρχιτεκτονική παράδοση, που αντιπροσωπεύει την κουλτούρα της elite.

Πιο συγκεκριμένα, οι Αιγαιοπελαγίτικοι οικισμοί έχουν μια ιδιαίτερα δυναμική μορφή λόγω της άμεσης σχέσης τους με το κυρίαρχο τοπογραφικό χαρακτηριστικό της περιοχής –ένα ύψωμα, μια κλίση, έναν όρμο– χαρακτηριστικό πολλές φορές στενά συνδεδεμένο με την ίδια την ύπαρξη του οικισμού. Στις περισσότερες περιπτώσεις το χαρακτηριστικό αυτό στοιχείο είναι η ισχυρή και μεταβαλλόμενη κλίση του εδάφους που, καθώς επιβάλλει την προσαρμογή των τοπικών μονάδων σε μια ορισμένη τοπογραφία, συντελεί στη δημιουργία μιας ποικιλίας μέσα στην ενότητα της όλης μορφής του οικισμού.

Εικόνα 9. το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: το στενομέτωπο δωματοσκέπαστο μακρινάρι

Εικόνα 10. το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: το δωματοσκέπαστο πλατωμέτωπο ισόγειο σπίτι

Η διαγράμμιση του φυσικού χώρου, η καταμέτρηση του ανθρώπινου πληθυσμού, η απόδοση ταυτότητας, η χαρτογράφηση ενός τόπου, ο προσδιορισμός του τόπου διαμονής συνεχώς επαναπροσδιορίζουν –άλλοτε έμμεσα και άλλοτε καταφανώς- τον φυσικό χώρο που καταλαμβάνουμε. Η γραφή της γης, συνεπώς, καθορίζει σφαίρες επιρροής, πόλους εξουσίας, γραμμές διαχωριστικές αλλά και δρόμους διαφυγής.

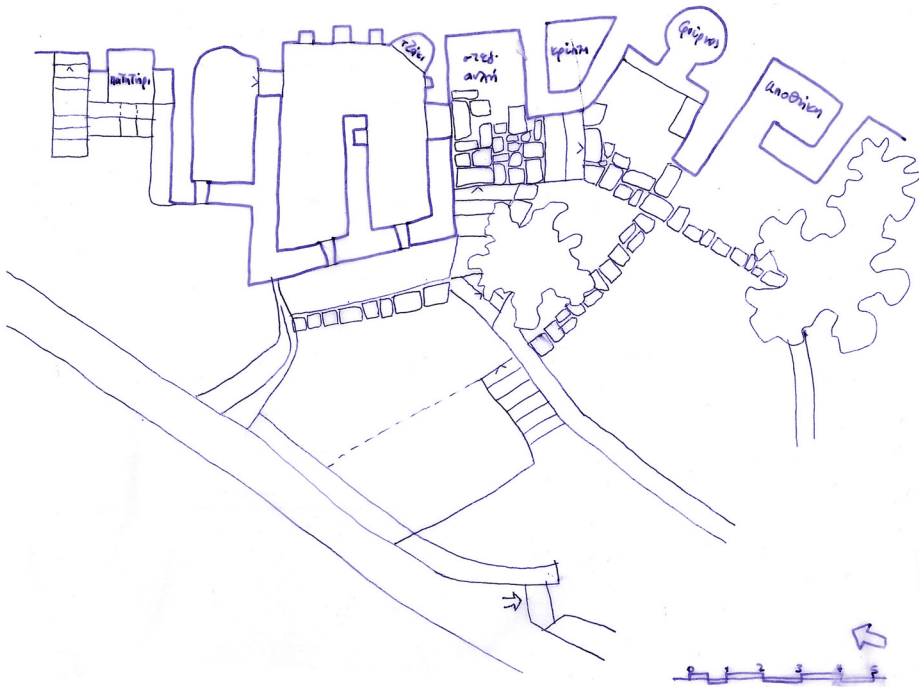
Η αναφορά γενικά σε πρότυπα του παρελθόντος, ή ενός παρόντος που διατηρεί χαρακτηριστικά του παρελθόντος, άλλοτε εκφράζει μια διάθεση συντηρητική κι άλλοτε στόχο της έχει να προσδώσει κύρος σε αντιλήψεις κατά κάποιο τρόπο καινούριες.

Αντίθετα με την πραγματικότητα, η νέα κατασκευή πρέπει να είναι σε αρμονία με τη φύση, ώστε να μην εμφανίζεται σαν μια παράξενη ή παράταιρη δημιουργία, αλλά ως να αποτελούσε πάντα τμήμα του συγκεκριμένου τοπίου. Γι' αυτό, δίνεται ιδιαίτερη προσοχή όχι μόνο στο πλάσιμο των όγκων ή στο περίγραμμά τους, αλλά και στα υλικά της κατασκευής, το χρώμα τους και την υφή τους, ώστε να συμμετέχουν στην αρμονική και ήπια ένταξη του συμπλέγματος στον περιβάλλοντα χώρο του.

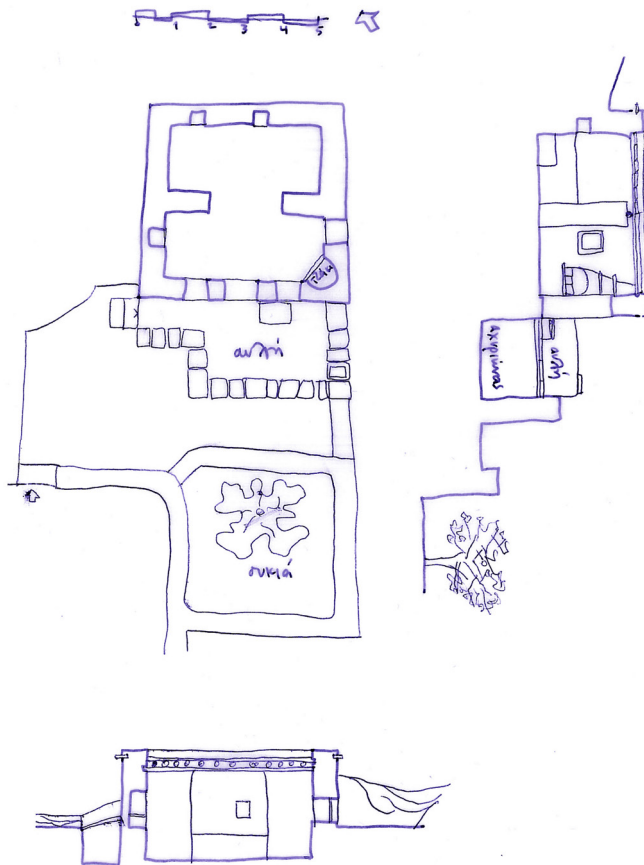
Ξεκινώντας, λοιπόν, τη διαμόρφωση των όγκων που θα φιλοξενήσουν τις ανάγκες που παρουσιάστηκαν παραπάνω, έγινε εκτενής έρευνα στις τυπολογίες των κυκλαδίτικων κτισμάτων που έχουν καταγραφεί κατά καιρούς.

Σε αυτή την προοπτική εγγράφεται και η υποχρέωση διαμόρφωσης του νησιωτικού λευκού μέσω ασβεστώματος στους κυκλαδίτικους οικισμούς την ίδια περίοδο. Η επιβολή της πρακτικής αυτής πραγματοποιήθηκε με βάση διάταγμα της Υγειονομικής Υπηρεσίας στην περίοδο της δικτατορίας ενώ σχετίζεται, παράλληλα, με την ανάσχεση επιδημικών φαινομένων. Αντίστροφα, όμως, η συνολική αντίληψη για την αισθητική ισχύ του λευκού στους νησιωτικούς οικισμούς έλκει τη θεωρητική καταγωγή –και θεμελίωσή της- στις αναφορές του Le Corbusier από το βήμα του 4ου Συνεδρίου της Μοντέρνας Τέχνης (Αθήνα, 1933), για την πλαστικότητα των μορφών, για την εναλλαγή ήλιου και σκιάς, για τη σκηνική ζωντάνια των σπιτιών στις Κυκλάδες.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί μέχρι σήμερα, παρατηρείται ότι ο εσωτερικός χώρος του ναξιώτικου σπιτιού διακρίνεται από απόλυτη λιτότητα. Μέσα στο σπίτι δεν υπάρχει τίποτε περιττό μα και τίποτε απαραίτητο που να λείπει. Παρουσιάζει ομοιογένεια και ποικιλία. Ο ενσωματωμένος εξοπλισμός περιορίζεται σε ορισμένα χτιστά στοιχεία στους βοηθητικούς χώρους. Κόγχες στους τοίχους με μονές ή διπλές σειρές ράφια για πιάτα και άλλα σκεύη, φωλιές για τη στάμνα, ντουλάπια με ταμπλαδωτά φύλλα, όλα ενσωματωμένα στο πάχος του τοίχου.

Εικόνα 11. το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: αγροτική κατοικία

Εικόνα 12. το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: αγροτική κατοικία

Στις Κυκλάδες βασίζονται στη φύση για την κατασκευή της στέγης από πηλό (πατελιά), που στεγανοποιείται χάρη στις βροχοπτώσεις. Το ίδιο μέσο χρησιμοποιείται για τη συντήρηση του δώματος, που έχει την τάση να παρουσιάζει ρωγμές την περίοδο της ξηρασίας. Πριν από τα πρωτοβρόχια, ένα στρώμα στεγνό χρώμα τοποθετείται στο δώμα, η βροχή γεμίζει τις σχισμές με χρώμα, που έτσι φράζονται.

Στις πρωτόγονες ή «παραδοσιακές» κατασκευές η ένταξη της κατοικίας στη γεωμορφολογία, επιτρέποντας στο σπίτι σχεδόν να «αγκαλιάζει» το έδαφος, είναι απαράβατος κανόνας. Οπου υπάρχει δυνατότητα, τα σπίτια είναι στραμμένα με ιδιαίτερη προσοχή προς τον ευνοϊκό προσανατολισμό, όπου τοποθετείται και η είσοδός τους, ενώ αντίστοιχα γυρίζουν την πλάτη τους στο βορρά ή προς εκείνη την κατεύθυνση από όπου προέρχονται ισχυρά ρεύματα αέρα, ιδίως το χειμώνα. Η στρατηγική τοποθέτηση «οπών» αερισμού προς το βορρά μπορεί να εξασφαλίσει αισθητή δροσιά το καλοκαίρι στο εσωτερικό των σπιτιών, γιατί έτσι διασφαλίζεται ο διαμερής αερισμός.

Η έλλειψη ξυλείας στα νησιά του Αιγαίου για τη στέγαση «παραδοσιακών» κτισμάτων οδήγησε στην αντικατάστασή της, όσο είναι δυνατόν, από άλλους τύπους στέγασης: εκφορικό σύστημα, χρήση τόξων (βόλτων) ή πιλάστρων με «μεσοδόκι», τα οποία υποδιαιρούν ένα ενιαίο, περίπου τετράγωνο χώρο, σε στενότερα τμήματα, για διευκόλυνση στέγασης με δώμα.

Για την παρούσα εργασία επιλέγεται το δωματοσκέπαστο πλατυμέτωπο ισόγειο σπίτι. Ο πιο διαδεδομένος τύπος και ίσως ο απλούστερος συγκριτικά. Αποτελείται από έναν απλό ενιαίο ορθογώνιο χώρο με τοίχους από λιθοδομή, επιχρισμένους, παλαιότερα μόνο εσωτερικά. Η θέση της κύριας εισόδου βρίσκεται στη μέση περίπου της μιας μακράς πλευράς του κτίσματος, πράγμα που εξασφαλίζει την κυκλοφοριακή και λειτουργική αυτονομία.

η πρόταση // σχέδια

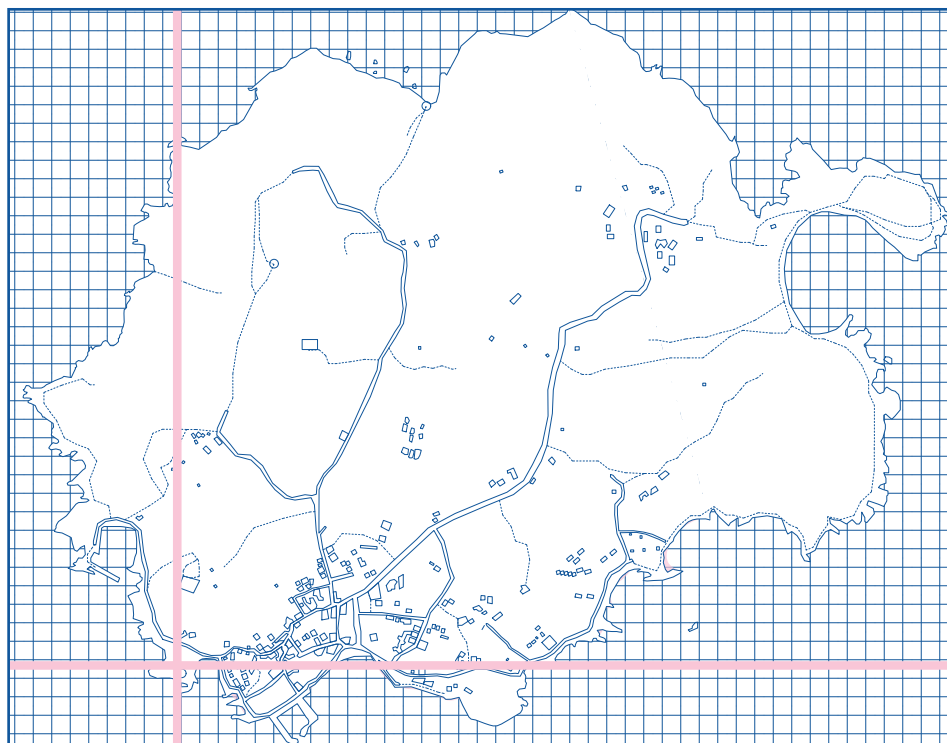
Οικόπεδο

Το οικόπεδο μελέτης είναι συνολικά 8.800 τ.μ. και βρίσκεται στην νοτιοδυτική πλευρά του νησιού. Ο μικρός κόλπος που εντοπίζεται σε αυτό το σημείο του νησιού είναι απάνεμος, καθώς προστατεύεται από τους ανέμους από τη φυσική κλίση του εδάφους, ενώ τα βράχια που υπάρχουν στη νότια πλευρά του λειτουργούν ως κυματοθραύστες. Παράλληλα, το βάθος της θάλασσας στο εσωτερικό του κόλπου δεν είναι μεγάλο, γεγονός που επιτρέπει την εύκολη ανέλκυση και καθέλκυση των βαρκών στο καρνάγιο.

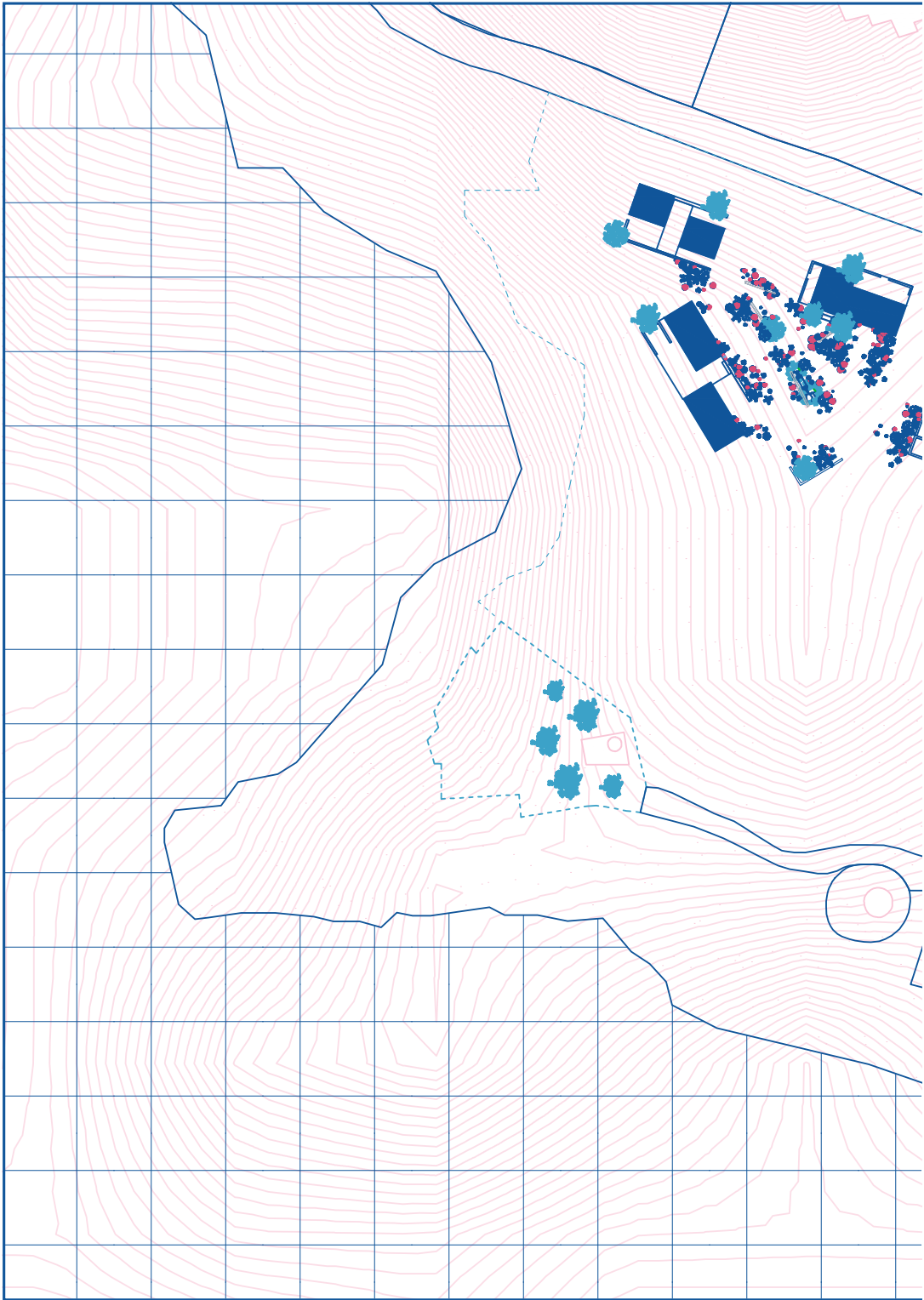
Πλησίον του οικοπέδου εντοπίζεται, πέρα από το καρνάγιο, ένας μύλος, ο οποίος έχει πια μετατραπεί σε τουριστικό κατάλυμα, ένα εκκλησάκι και η ταβέρνα «Το καρνάγιο». Ακόμη, το οικόπεδο έχει στους δύο άξονές του ασφαλτοστρωμένο δρόμο που επικοινωνεί προς τα ανατολικά με τη χώρα του νησιού και προς τα δυτικά με το χειμερινό λιμάνι.

Όπως φαίνεται και στο τοπογραφικό που σχετίζεται με την ανάλυση των περιοχών, παρατηρούμε ότι το καρνάγιο είναι σε άμεση σύνδεση με την περιοχή των εργαστηρίων. Η περιοχή αυτή, συνδέεται στη βόρεια πλευρά της με τους κοινόχρηστους χώρους και τον χώρο υποδοχής, ώστε να γίνει η ομαλή μετάβαση στα καταλύματα που βρίσκονται στη δυτική πλευρά του οικοπέδου, κοιτάζοντας το ηλιοβασίλεμα και παρατηρώντας τις κορυφές της Νάξου.

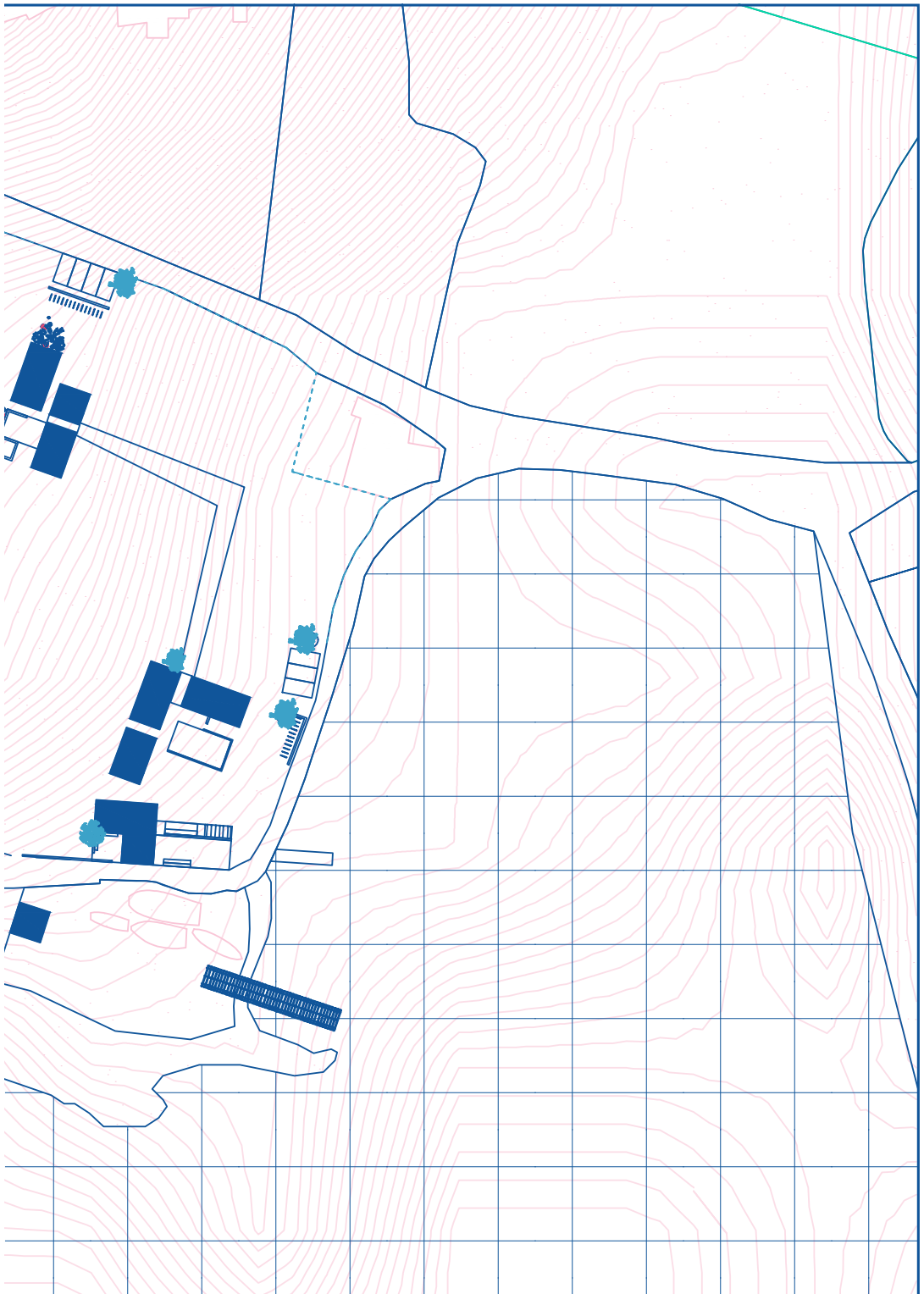
Για τα καταλύματα και τα κτήρια των εργαστηρίων έχει επιλεγεί ως προσανατολισμός ο μεσημβρινός (ανατολή-νότος). Έχει όμως συνδυασθεί με την καλή θέα, που είναι η θάλασσα του Αιγαίου, με το απάνεμο –το απαγκιο, όπως λένε- και την κλίση του εδάφους.

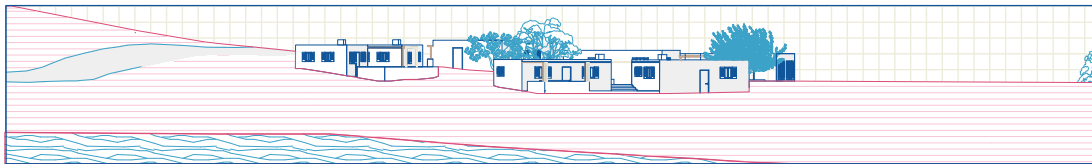

Χάρτης 9. Θέση οικοπέδου στο νησί

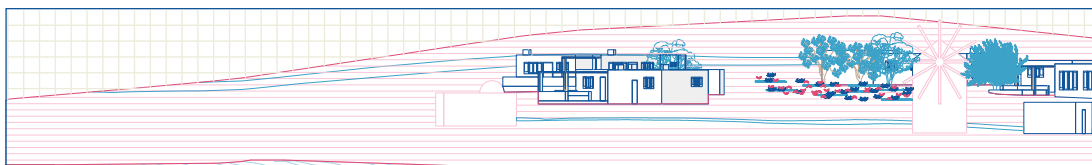

Τοπογραφικό οικοπέδου

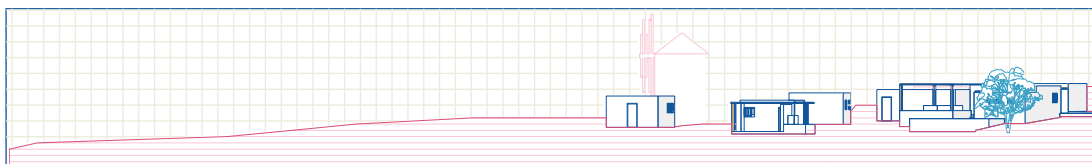

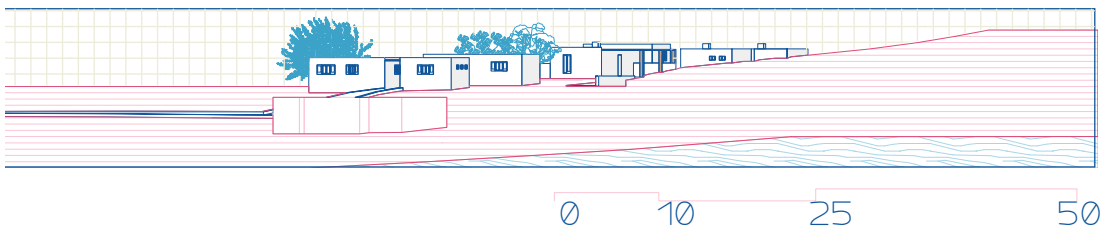
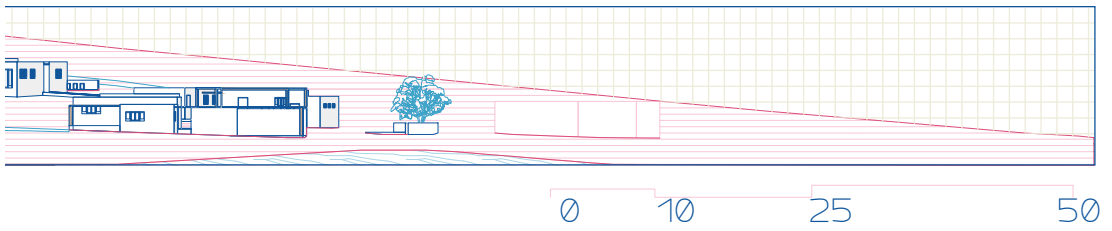
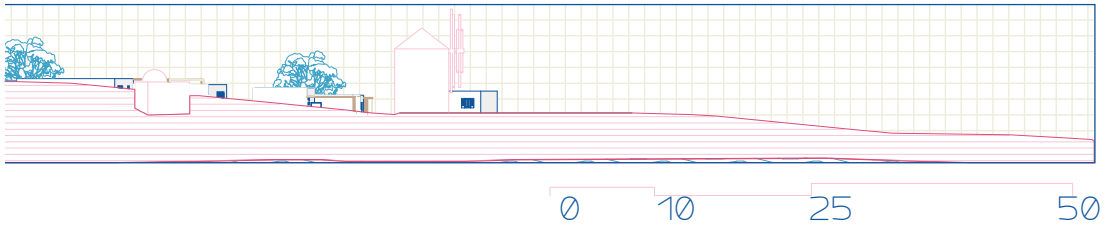
Οικόπεδο
Δυτική όψη

Οικόπεδο
Νότια όψη

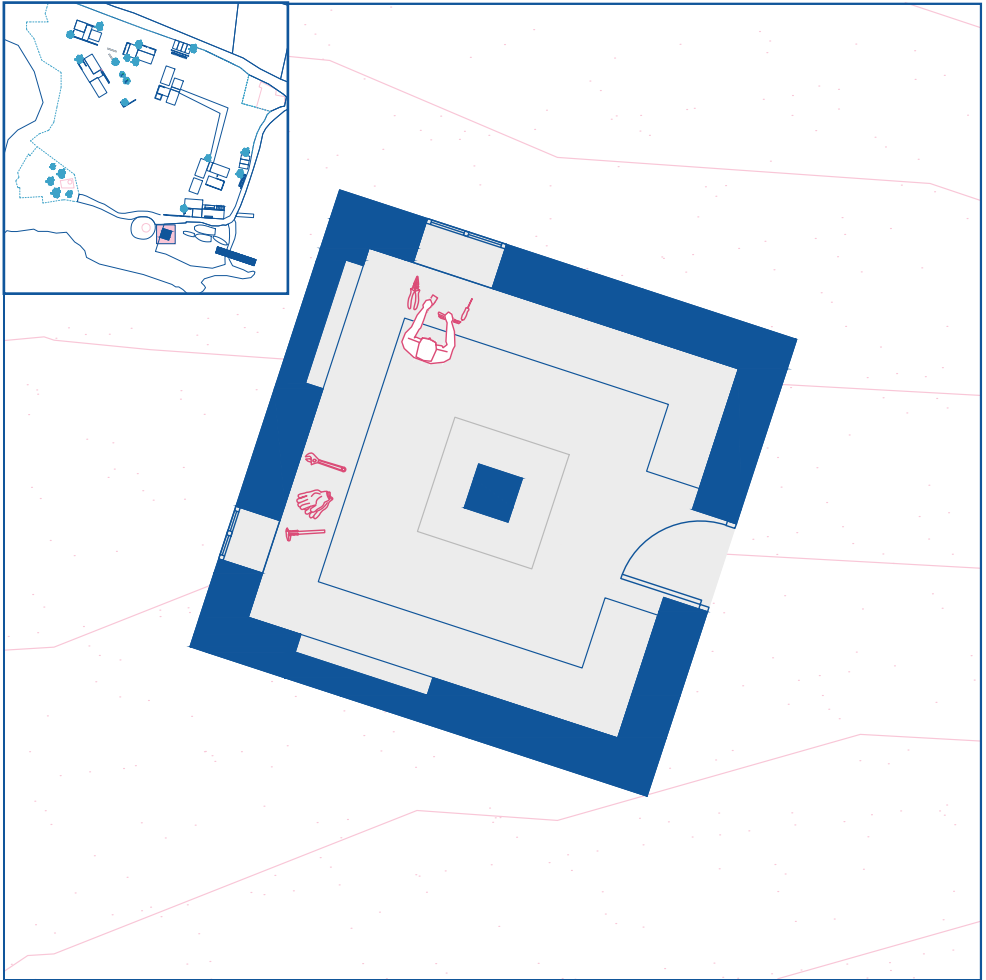

Οικόπεδο
Ανατολική όψη

Καρνάγιο

Πρώτο μέλημα είναι η αποκατάσταση των «βάζων», κατασκευή που χρησιμοποιείται στα καρνάγια για την ανέλκυση και την καθέλκυση του σκάφους. Η κατασκευή αυτή ξεκινά από τη θάλασσα και εκτείνεται μέχρι και κάποια μέτρα στη στεριά, όπου γίνεται η στερέωση της βάρκας σε μικρούς πυλώνες, όπου ετοιμάζονται για την ετήσια συντήρηση και τις τυχόν αναγκαίες επισκευές.

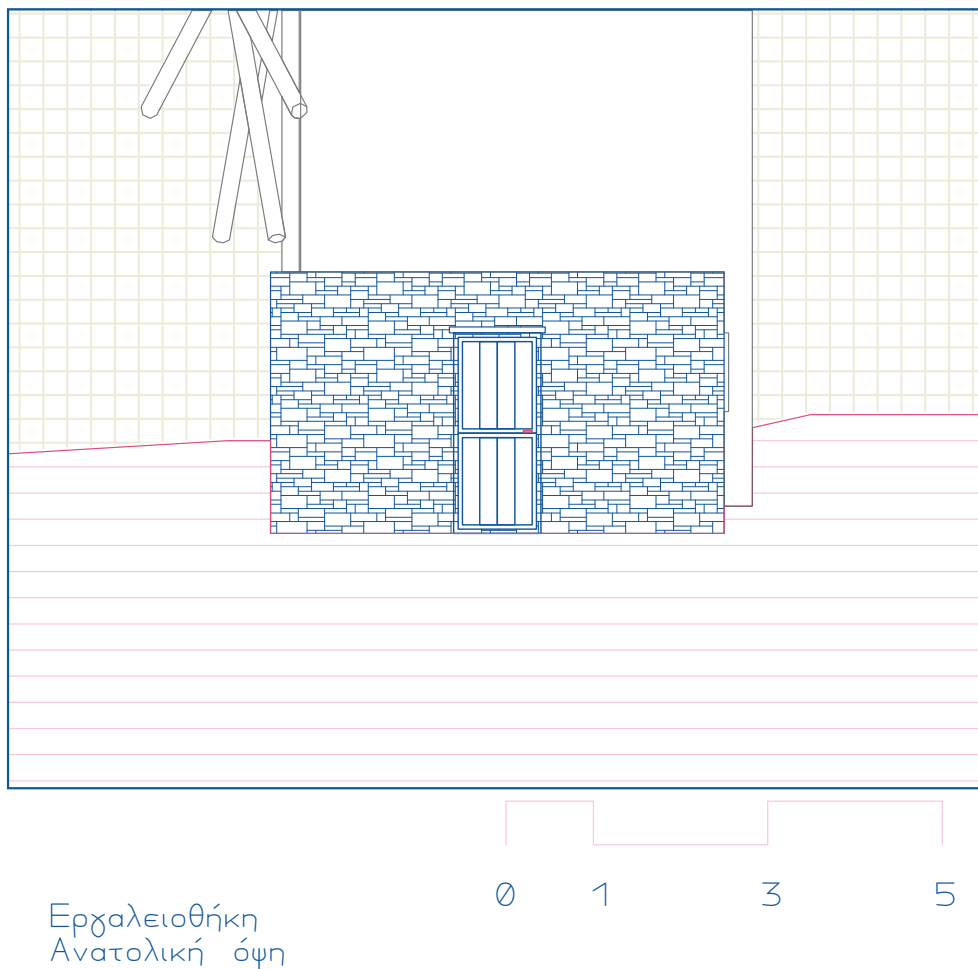

Εργαλειοθήκη
Κάτοψη

Καθώς το συγκεκριμένο καρνάγιο δεν έχει τις απαραίτητες υποδομές για την ανέλκυση και την καθέλκυση των σκαφών, οι ψαράδες αναγκάζονται να τραβούν τα σκάφη τους στη στεριά ομαδικά κατόπιν συνεννόησης, χρησιμοποιώντας τα χέρια τους, ώστε να συγκεντρωθεί αρκετός αριθμός ατόμων για τη δύναμη που απαιτείται. Μερικές φορές, αν είναι τυχεροί, είναι διαθέσιμος και ο μαραγκός του νησιού, ο οποίος διαθέτει όχημα ικανό να ανελκύσει το εκάστοτε καΐκι.

Στον ίδιο χώρο προστίθεται και ένα κτήριο στο οποίο θα στεγάζεται η εργαλειοθήκη των χρηστών του καρναγίου, όπου θα βρίσκονται τα απαραίτητα εργαλεία για τις εργασίες που πραγματοποιούνται εκεί.

Εργαστήρια

Ακριβώς δίπλα, στο οικοπέδο μελέτης, τοποθετείται το σύμπλεγμα πέντε κτηρίων, όπου θα στεγάζονται οι δραστηριότητες που θα δίνουν στους αλιείς μια επιπλέον ιδιότητα, ικανή να δικαιολογήσει την άρνησή τους να καταστρέψουν τις βάρκες τους και να αποσυρθούν μια και καλή από τη θάλασσα.

Σε άμεση επικοινωνία με το πρώτο κτήριο που συνδέεται άμεσα και με το καρνάγιο, τοποθετείται και μια αποβάθρα, ώστε να μπορούν τα καΐκια να προσαράζουν εκεί όταν θέλουν να μεταφέρουν τα αντικείμενα που έχουν συλλέξει, στα κτήρια. Ακόμη, τη σύνδεση της αποβάθρας με το κτήριο αυτό τέμνει και ο δρόμος που τρέχει κατά μήκος των δύο πλευρών του οικοπέδου.

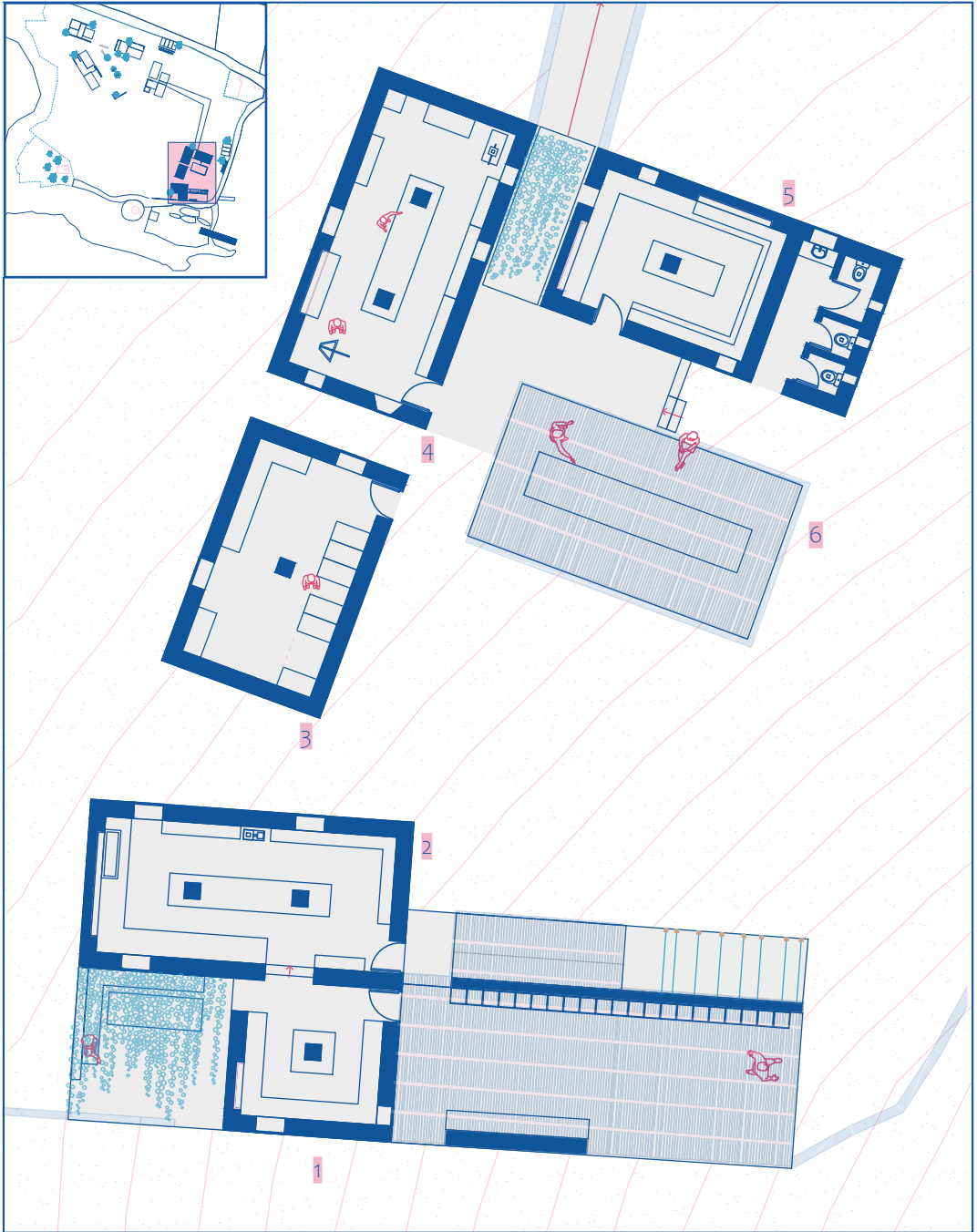
Η κίνηση που ακολουθείται εδώ είναι κυρίως κυκλική, τόσο μέσα στα κτήρια, όσο και μεταξύ αυτών, αφού η κάθε λειτουργία που στεγάζει το καθένα αποτελεί συνδεδετικό κρίκο για την επόμενη.

Για τη συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης (ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση πλαστικού), στο κτήριο που συναντάμε πρώτο (1) τόσο από την αποβάθρα όσο και από το καρνάγιο, θα γίνεται η συλλογή και διαλογή του πλαστικού. Ο επισκέπτης συναντά στον υπαίθριο χώρο τους κάδους συλλογής πλαστικού, όπου μπορεί να ρίξει τα πλαστικά προς ανακύκλωση. Ακριβώς απέναντι βρίσκεται μια μικρή κατασκευή αποθήκευσης, ικανή να αποσυμφορήσει τον χώρο σε περίπτωση που τα πλαστικά που θα καταφθάνουν θα είναι περισσότερα από εκείνα που επεξεργάζονται.

Ο χώρος που δημιουργείται εξωτερικά αριστερά της ένωσης των κτηρίων (1) και (2) προορίζεται για την ξεκούραση των ψαράδων που έχουν εργασίες στο καρνάγιο, αφού στην παρούσα κατάσταση δεν υπάρχει η παραμικρή προσπάθεια διευκόλυνσης των χρηστών του. Έτσι, ο ψαράς που κάνει τις εργασίες συντήρησης στη βάρκα του μπορεί να πάρει μερικές ανάσες και να ανταλλάξει απόψεις με τους συναδέλφους του σε αυτό το χώρο, κάτω από μια κληματαριά.

Το δεύτερο (2) στη σειρά κτήριο περιλαμβάνει πάγκους εργασίας, θέσεις για εργαλεία, καθώς και ράφια για αποθηκευτικό χώρο. Εδώ βρίσκεται το πρώτο μηχάνημα που αφορά στην κοπή του πλαστικού σε μικρά κομμάτια, και συναντάμε επίσης τόσο τα κομμάτια που παράγει το συγκεκριμένο μηχάνημα, τοποθετημένα σε βάζα ανά κατηγορία, όσο και μερικά από εκείνα τα τεμάχια πλαστικών που περιμένουν να κοπούν.

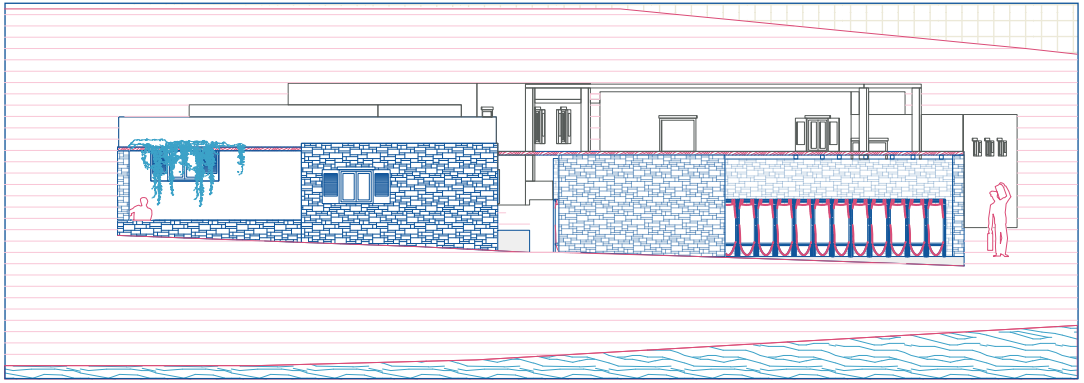
Τα κομμάτια πλαστικού που περνάνε από το μηχάνημα κοπής τοποθετούνται σε μικρά υφασμάτινα σακουλάκια, τα οποία μπαίνουν στην κατασκευή πλύσης που προβλέπεται από την ομάδα Precious Plastic, ώστε

Εργαστήρια
Κάτοψη

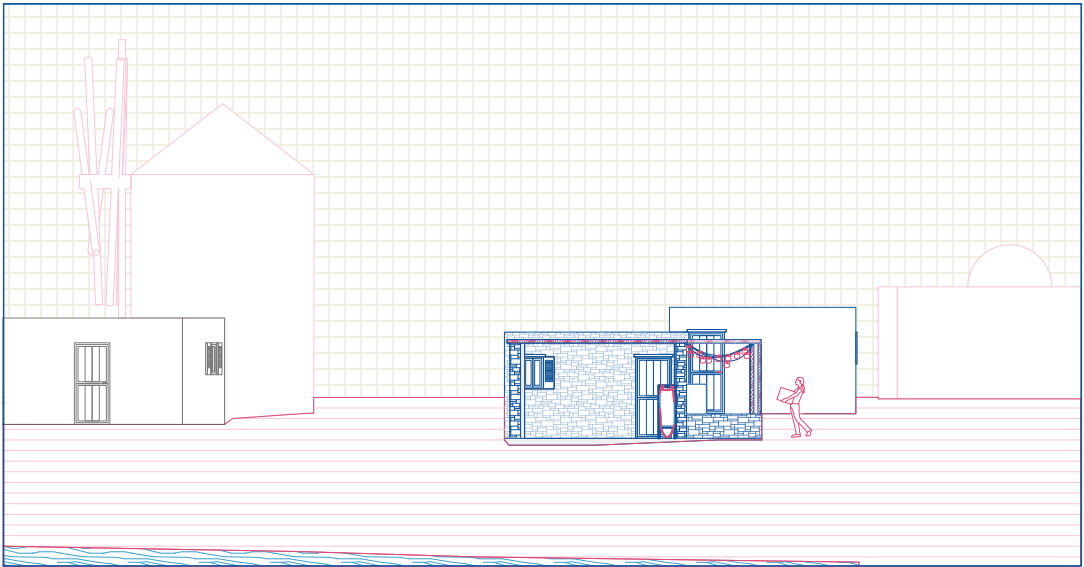

να πλυθούν για να μπορέσουν να περάσουν από τα επόμενα μηχανήματα. Έτσι, ακριβώς στην έξοδο/είσοδο του κτηρίου κοπής (2) δημιουργείται ένας υπαίθριος χώρος με το πλυντήριο, ο οποίος ακολουθείται από μια «μπουγάδα» πλαστικών, όπως φαίνεται και στις όψεις παρακάτω.

Κτήρια (1) και (2)
Νότια όψη

0 1 3 5

Κτήρια (1) και (2)
Ανατολική όψη

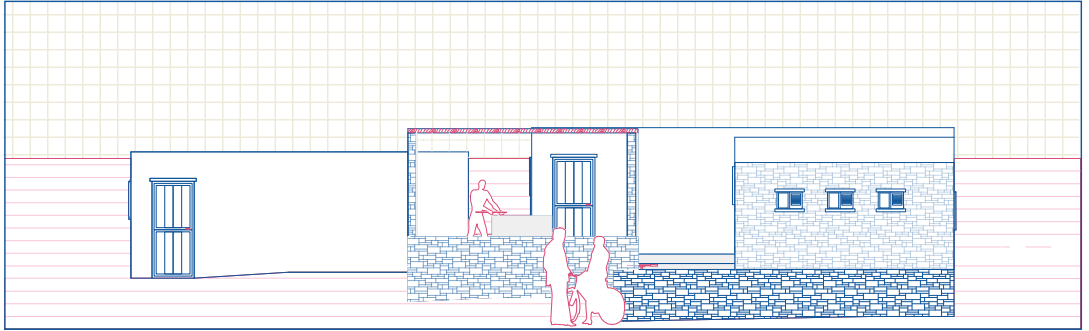
0 1 3 5

Στο τρίτο (3) κτήριο εργαστηρίων βρίσκουμε ράφια και ντουλάπια αποθήκευσης και έναν πάγκο εργασίας. Ο χώρος αυτός προορίζεται για τα μικρά εκείνα δοχεία που θα περιέχουν τα κομμένα κομμάτια πλαστικού. Επιπλέον, ο πάγκος εργασίας, θα χρησιμοποιείται για τις επιτρεπόμενες μίξεις μεταξύ των κομματιών, ώστε να περάσουν στα μηχανήματα.

Κατόπιν, συναντάμε το τέταρτο (4) κτήριο, εξοπλισμένο με πάγκους εργασίας, θέσεις για εργαλεία και άμεση πρόσβαση με το πλάτωμα των υπαίθριων χώρων εργαστηρίων. Εδώ έχουν προστεθεί τα τρία επιμέρους μηχανήματα επεξεργασίας πλαστικού: ο εγχυτής, ο εξωθητής και ο συμπυκνωτής. Χαρακτηριστικό αυτού του κτηρίου είναι τα πολλαπλά ανοίγματα, που έχουν ως βασικό μέλημα τον γρήγορο και αποτελεσματικό αερισμό του χώρου, ενέργεια απολύτως απαραίτητη για τις εργασίες που θα πραγματοποιούνται εδώ. Επιπλέον, τα ανοίγματα αυτά προσφέρουν στο κτήριο και άμεση επαφή με τον εξωτερικό χώρο, ώστε να διευκολύνεται η επικοινωνία των δύο πλευρών κατά τη διάρκεια εκπόνησης εργαστηρίων.

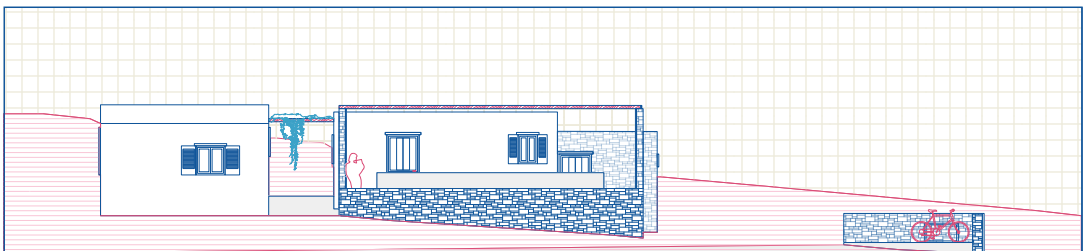
Τέλος, συναντάμε το πέμπτο (5) κτήριο, όπου γίνεται η αποθήκευση κομματιών που έχουν παραχθεί από τα μηχανήματα, και αποτελεί τη βασική πηγή τροφοδότησης των εργαστηρίων που θα λαμβάνουν χώρα στον υπαίθριο χώρο. Ακριβώς δίπλα συναντάμε και τις τουαλέτες που εξυπηρετούν τους συμμετέχοντες στα εργαστήρια.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το πλάτωμα (6) που δημιουργήθηκε στον ενδιάμεσο χώρο που προκύπτει από τα κτήρια των εργαστηρίων. Εκεί, υπάρχουν κτιστές πεζούλες και τραπέζια, συνδεδεμένα σε κατακόρυφους τοίχους, ώστε να εμποδίζεται η δύναμη των ανέμων και να προσφέρεται προστασία. Οι χώροι αυτοί είναι ικανοί να φιλοξενήσουν υπαίθρια εργαστήρια, συναντήσεις, αλλά και χώρους συζητήσεων για

Κτήρια (3), (4) και (5) &
 υπαίθριος χώρος εργαστηρίων (6)
 Ανατολική όψη

0 1 3 5

Κτήρια (3), (4) και (5) &
 υπαίθριος χώρος εργαστηρίων (6)
 Νότια όψη

0 1 3 5

ανταλλαγές γνώσεων και απόψεων.

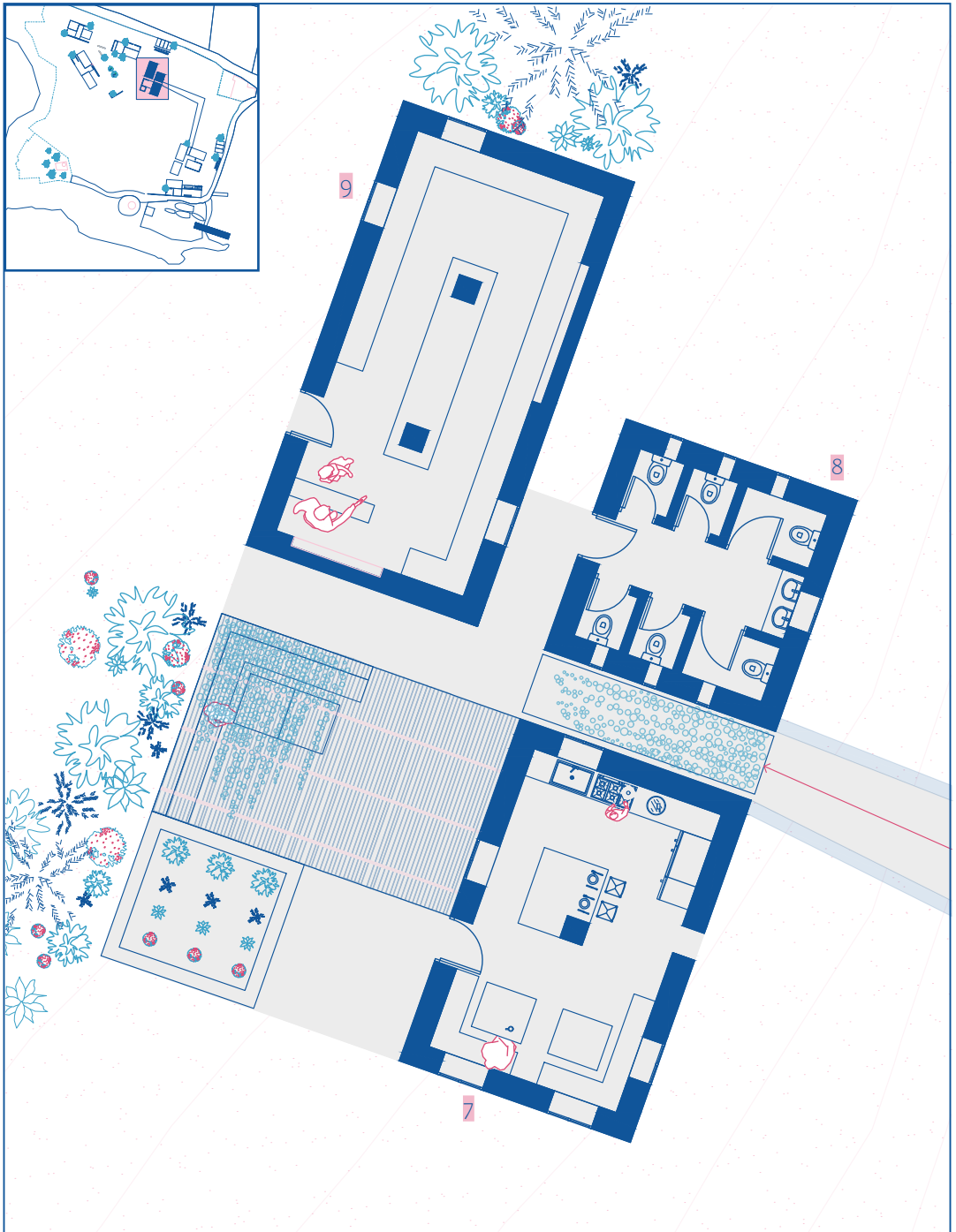
Κοινόχρηστοι χώροι

Ακολουθώντας το ελαφρώς ανηφορικό μονοπάτι μεταξύ των δύο βόρειων κτηρίων της περιοχής των εργαστηρίων, βρίσκεται κανείς σε ένα μικρό πέρασμα που οδηγεί στους κοινόχρηστους χώρους. Εδώ, βρίσκουμε την κοινόχρηστη κουζίνα (7), το WC (8), καθώς και τον χώρο της έκθεσης των πλαστικών (9).

Η κοινόχρηστη κουζίνα (7), η οποία απευθύνεται στους ψαράδες, το προσωπικό του χώρου, τους συμμετέχοντες, αλλά και τους επισκέπτες είναι ένας χώρος όπου έχει ως στόχο να ενώσει τους ανθρώπους που θα περάσουν από τις εγκαταστάσεις αυτές. Αλλωστε, βασικός άξονας είναι η συνεύρεση διαφορετικών ανθρώπων με κοινό στόχο: την προστασία των καϊκιών. Στο σημείο αυτό μπορεί κανείς να απολαύσει τη θέα που του προσφέρει το ύψος του οικοπέδου, βλέποντας στα ανατολικά κομμάτι του νησιού, στα νότια το Κάτω Κουφονήσι και την Κέρο, και στα δυτικά τη Νάξο.

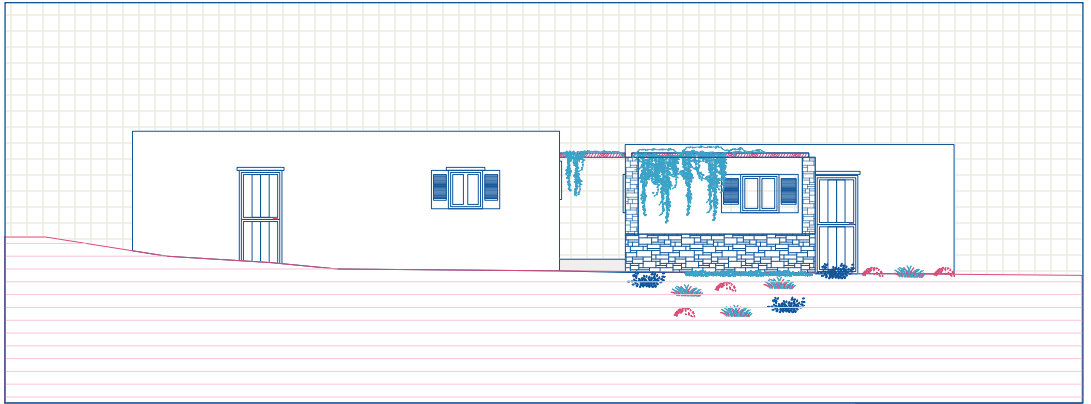
Ακριβώς, παράλληλα, στη βόρεια πλευρά αυτού του κτηρίου βρίσκεται το κοινόχρηστο wc (8).

Τέλος, στην περιοχή αυτή βρίσκεται και ο χώρος έκθεσης των πλαστικών που έχουν δημιουργηθεί από τα εργαστήρια (9). Το κτήριο αυτό μπορεί να αποτελέσει την πρώτη στάση ενός επισκέπτη ή την τελευταία, αφού βρίσκεται κοντά στην υποδοχή, αλλά και σε ικανοποιητική απόσταση από τα εργαστήρια, ώστε να δώσει την ευκαιρία στους συμμετέχοντες να περιπλανηθούν και στις υπόλοιπες εγκαταστάσεις.

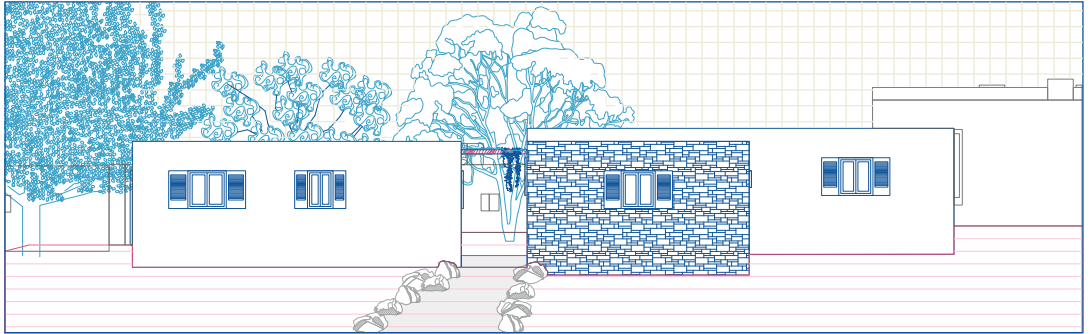
Κτήρια (7), (8) και (9)
Κάτοψη

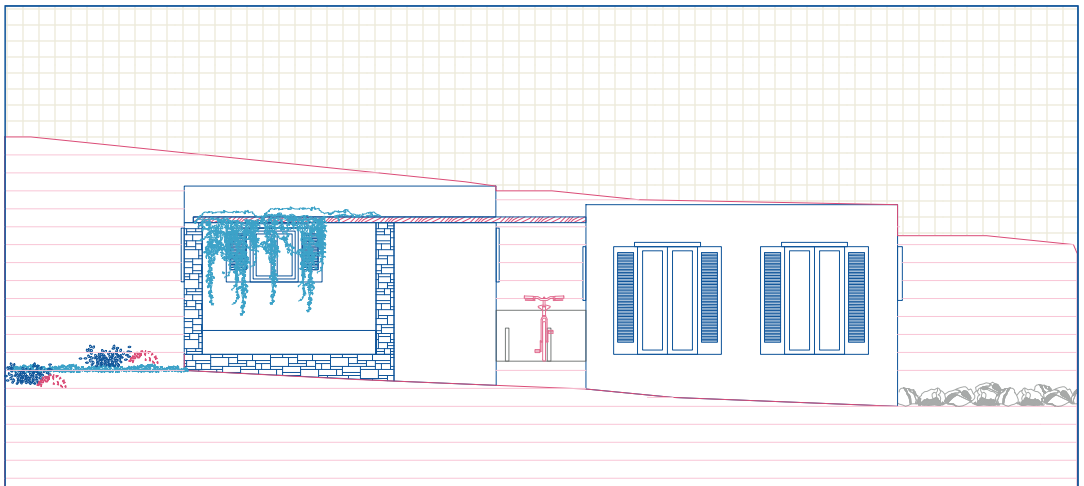

Κτήρια (7), (8) και (9)
Δυτική όψη

Κτήρια (7), (8) και (9)
Ανατολική όψη

Κτήρια (7), (8) και (9)
Νότια όψη

Υποδοχή και βοηθητικός χώρος

Στη συνέχεια συναντάμε την υποδοχή (10) και τον βοηθητικό χώρο (11). Η είσοδος στο οικόπεδο γίνεται από την βόρεια πλευρά, όπου βρίσκονται χώροι στάθμευσης για αυτοκίνητα και ποδήλατα. Κατηφορίζοντας λίγο οδηγούμαστε στον υπαίθριο χώρο της υποδοχής, όπου ο επισκέπτης καλωσορίζεται στις εγκαταστάσεις. Από εκεί, μπορεί να βγει απευθείας στον κήπο μέσω της δεύτερης πόρτας που διαθέτει το κτήριο στη νότια πλευρά του. Εκεί, λοιπόν, θα βρούμε χαμηλή βλάστηση και μερικά δέντρα, και ακολουθώντας τα νοητά μονοπάτια βρισκόμαστε είτε στην κοινόχρηστη κουζίνα, είτε στα καταλύματα ή σε σημεία στάσης με αιώρες μέσα στον κήπο.

Η βλάστηση που χρησιμοποιείται εδώ έχει επιλεγεί προσεκτικά ώστε να μπορεί να αναπτυχθεί στο ξηρό κλίμα του νησιού. Συγκεκριμένα έχουμε χαμηλούς αρωματικούς θάμνους: θυμάρι, λεβάντα, δενδρολίβανο, ρίγανη, αλλά και διακοσμητικούς όπως το τεύκριο και ο αθάνατος. Επιπλέον, τα δέντρα που χρησιμοποιούνται είναι το αλμυρίκι, το οποίο και συναντάται πιο συχνά σε όλη την έκταση του νησιού, αλλά και η συκιά και η μουριά.

Για τη διευκόλυνση του προσωπικού, το κτήριο της υποδοχής συνδέεται εσωτερικά με τον βοηθητικό χώρο των καταλυμάτων όπου γίνεται ο καθαρισμός και η αποθήκευση των ειδών υγιεινής, όπως είναι τα σεντόνια, τα μαξιλάρια κ.τ.λ. (11).

δενδρολίβανο

τεύκριο

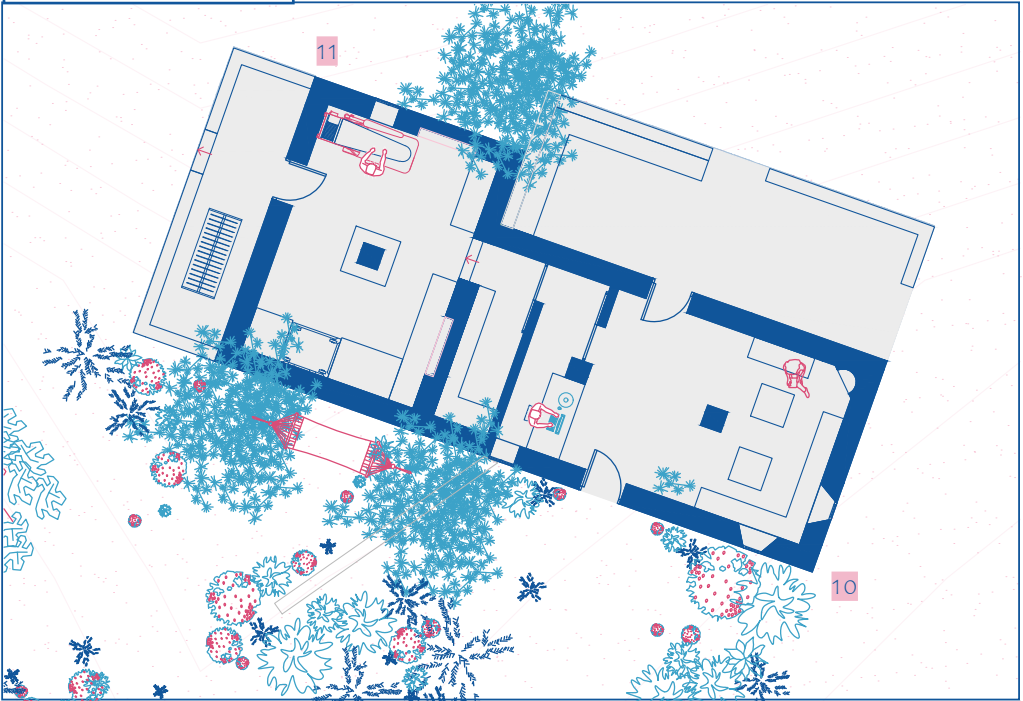
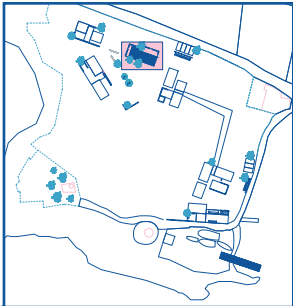
λεβάντα

ρίγανη

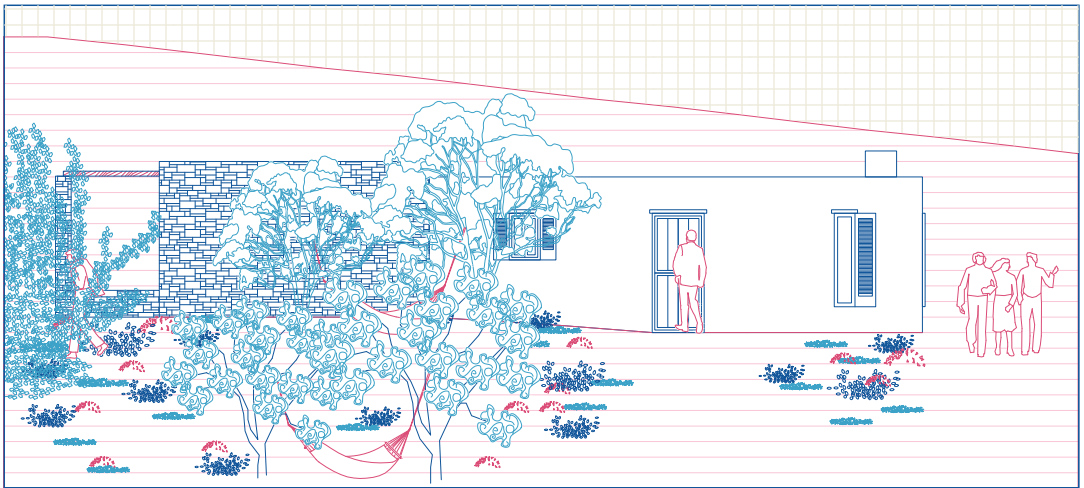

θυμάρι

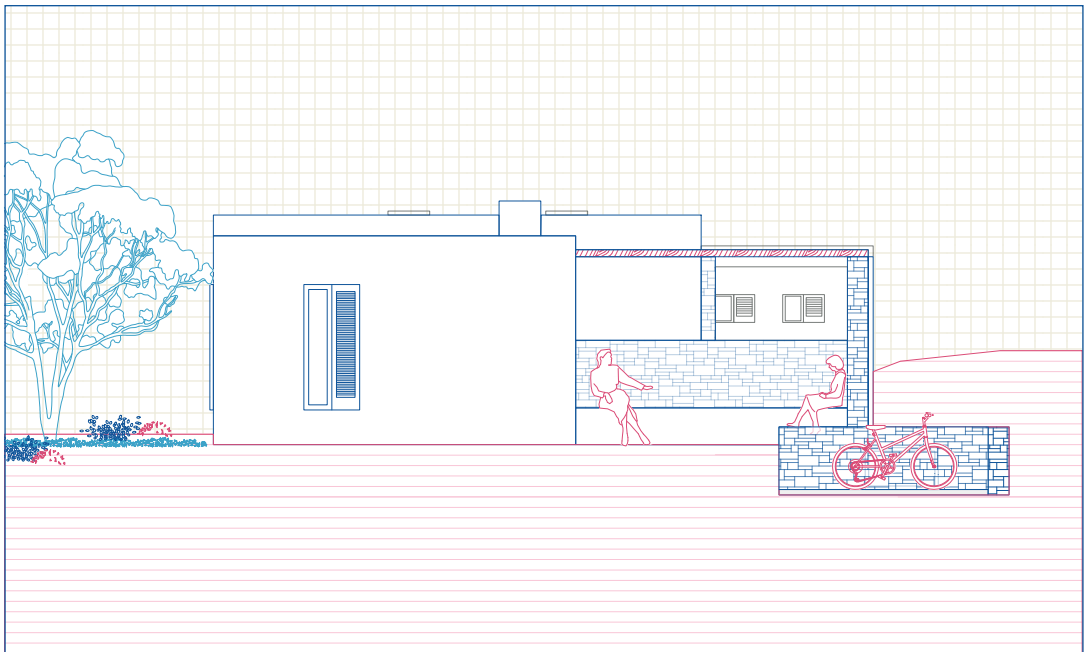
Κτήρια (10) και (11)
Κάτοψη

Κτήρια (10) και (11)
Νότια όψη

Κτήρια (10) και (11)
Ανατολική όψη

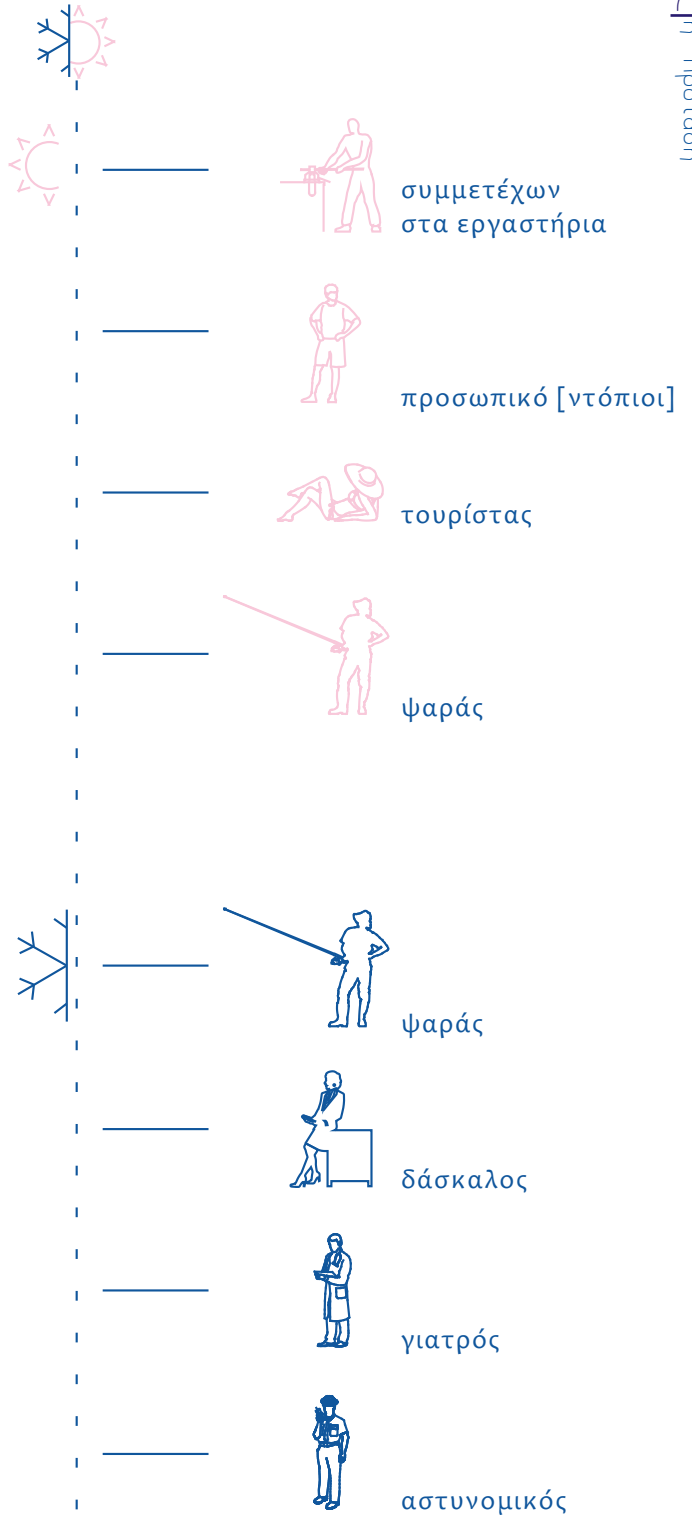
Καταλύματα

Τέλος, στην άλλη πλευρά του λόφου βρίσκουμε τα καταλύματα, που αφορούν τόσο τους ψαράδες που ενδέχεται να χρησιμοποιήσουν το εκσυγχρονισμένο, πλέον, καρνάγιο της περιοχής κατά τους χειμερινούς μήνες, όσο και τους ανθρώπους που θα επισκέπτονται την τοποθεσία για να συμμετάσχουν σε κάποιο από τα εργαστήρια που θα διοργανώνονται.

Το καλοκαίρι δίνεται προτεραιότητα στους συμμετέχοντες σε εργαστήρια, στο προσωπικό και τους ψαράδες, που θα αποτελεί έναν πολύ μικρό ποσοστό για τη διαμονή, αφού οι περισσότεροι θα είναι κάτοικοι του νησιού. Επειτα, τις ημέρες που δεν θα υπάρχει κάποιο εργαστήριο και τα καταλύματα θα είναι διαθέσιμα, θα ενοικιάζονται σε τουρίστες, ως συμπληρωματικό εισόδημα.

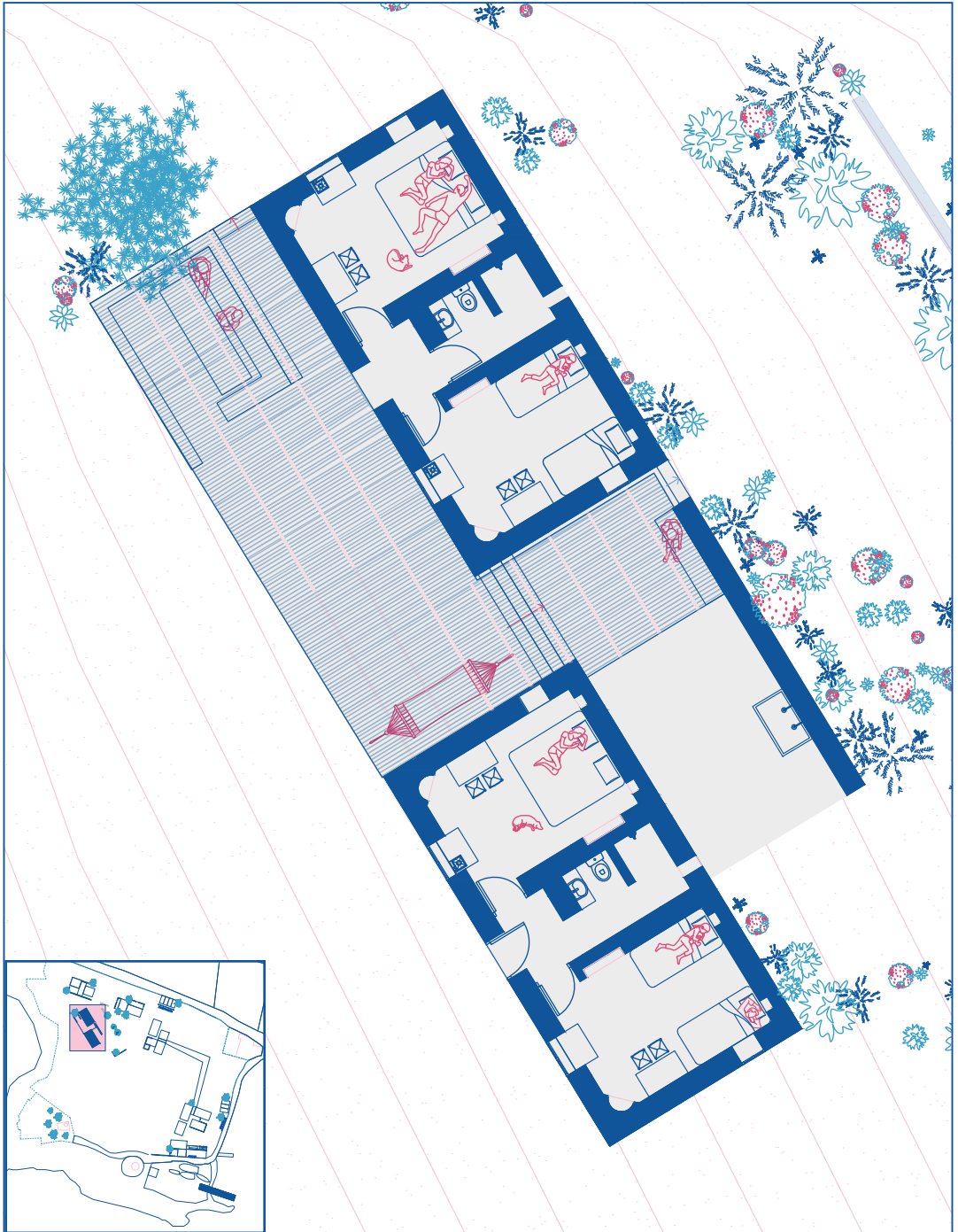
Από την άλλη, το χειμώνα προτεραιότητα έχουν οι ψαράδες, καθώς πέρα από εκείνους που είναι κάτοικοι του νησιού, η τοποθεσία θα έλκει και ψαράδες από τα γύρω νησιά, τόσο για την χρήση των εγκαταστάσεων του καρναγίου, όσο και για τη συμμετοχή στα εργαστήρια. Επιπλέον, είναι θεμιτό, 3-4 κλίνες, κατά τη διάρκεια του χειμώνα, να ενοικιάζονται από τον/την δάσκαλο/-α του νησιού, τον γιατρό/νοσηλεύτη και τον αστυνόμο, με στόχο πάλι τη συγκέντρωση συμπληρωματικού εισοδήματος. Αυτό συμβαίνει γιατί το νησί φιλοξενεί τους ανθρώπους αυτών των επαγγελματιών κατά τους χειμερινούς μήνες, ενώ εναλλάσσονται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

 4 καταλύματα
 12 φιλοξενούμενοι

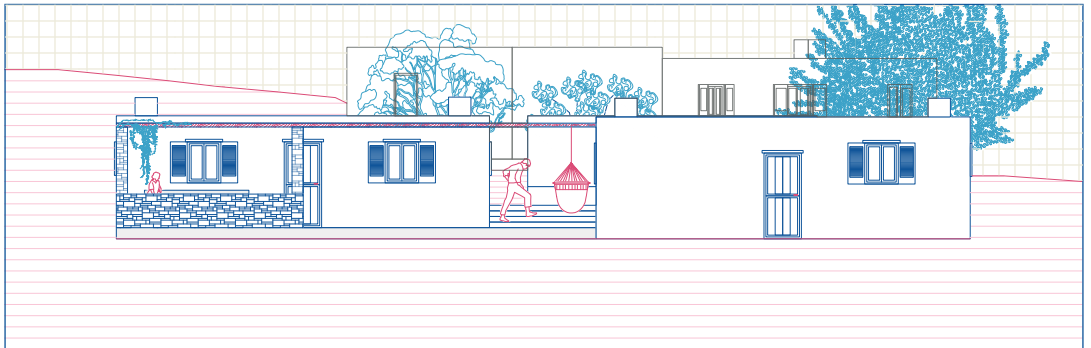
Διάγραμμα 7. Εποχικότητα

Εντοπίζουμε δύο διαφορετικούς τύπους καταλυμάτων. Ο τύπος «α», που επαναλαμβάνεται αυτούσιος δύο φορές, αποτελείται από δύο επιμέρους δωμάτια δύο ατόμων με ιδιωτικό εξοπλισμό κουζίνας για την ικανοποίηση βασικών αναγκών, και κοινόχρηστο μπάνιο. Η διαρρύθμιση αυτή δίνει τη δυνατότητα να χρησιμοποιηθεί είτε ως ένα κτήριο από οικογένεια/παρέα τεσσάρων ατόμων, είτε να αποτελέσει το κάθε δωμάτιο απόλυτα ιδιωτικό χώρο. Παράλληλα, δημιουργείται ένας υπαίθριος χώρος καθιστικού στην νότια πλευρά της σύνθεσης, επιτρέποντας στους χρήστες να απολαύσουν τη θέα προς τη Νάξο προστατευόμενοι από την πέργκολα και την κληματαριά. Στην βόρεια πλευρά, προστατευμένες από τον τοίχο, βρίσκουμε τις υπαίθριες ντουζιέρες.

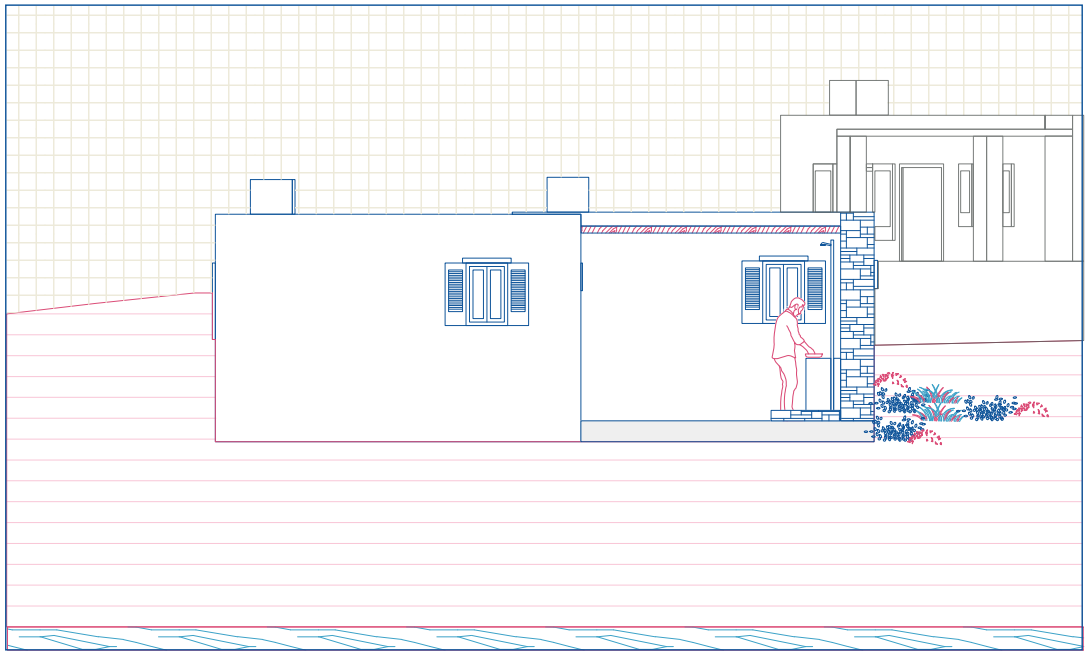
Καταλύματα τύπου α
Κάτοψη

Καταλύματα τύπου α
Νότια όψη

0 1 3 5

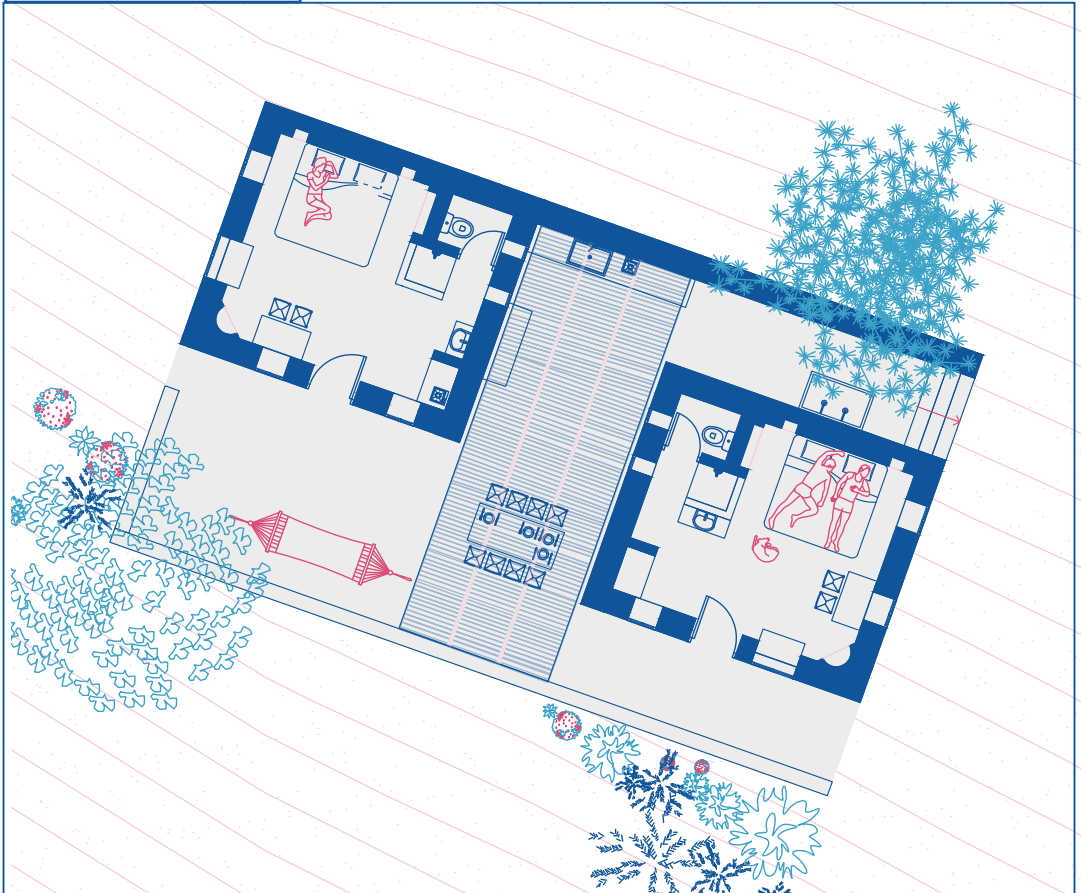
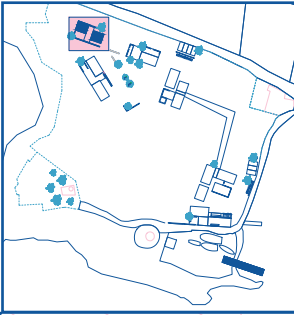

Καταλύματα τύπου α
Ανατολική όψη

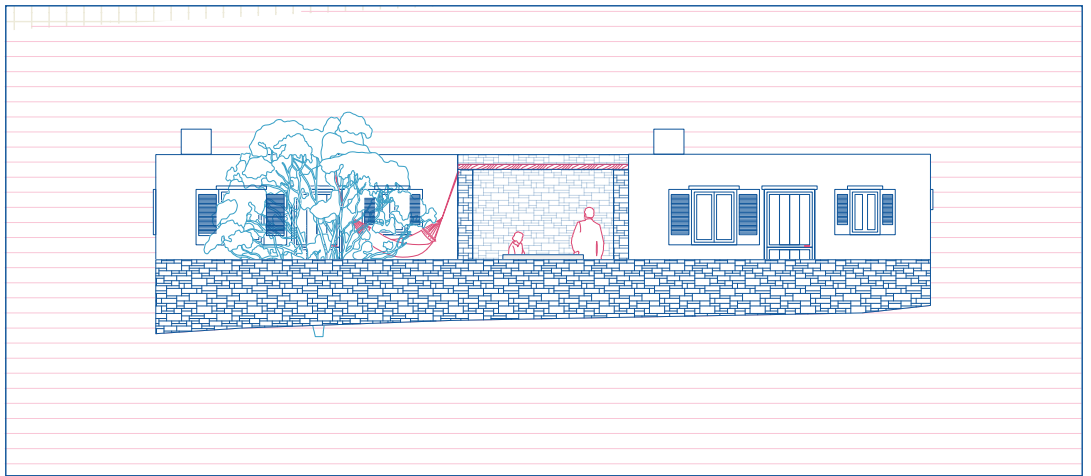
Ο τύπος καταλυμάτων «β» αποτελείται από δύο εξ ολοκλήρου αυτόνομα κτήρια, τα οποία λειτουργούν ανεξάρτητα το ένα από το άλλο, και συμπεριλαμβάνουν ιδιωτικό μπάνιο και μικρό εσωτερικό πάγκο για τις πολύ βασικές ανάγκες της κουζίνας.

Αυτό που έχει ενδιαφέρον είναι η σύνδεσή τους εξωτερικά, η οποία ακολουθεί τη λογική αυτής των καταλυμάτων τύπου «α», με την κατασκευή μιας πέργκολας που ενώνει εξωτερικά τα κτήρια και δημιουργεί έναν υπαίθριο χώρο καθιστικού, ο οποίος περιλαμβάνει και χτιστή κουζίνα στο εσωτερικό του βόρειου προστατευτικού τοίχου. Ακόμη, δε λείπουν οι υπαίθριες ντουζιέρες, που εξυπηρετούν τους χρήστες τους καλοκαιρινούς μήνες, κατά κύριο λόγο.

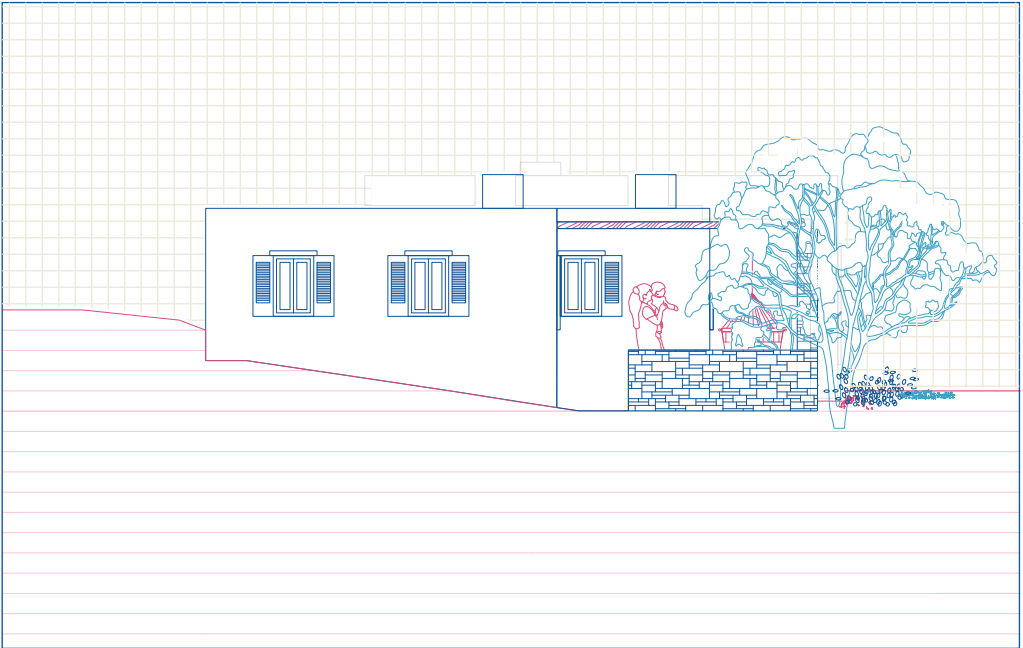
Καταλύματα τύπου Β
Κάτοψη

Καταλύματα τύπου β
Νότια όψη

Καταλύματα τύπου Β
Δυτική όψη

Βιβλιογραφία

Braudel, F. (1949). Μεσόγειος: Ο ρόλος του περίγυρου. Μτφρ. Μιτσοτάκη, Κ. (2005). Αθήνα: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Buckley, R. (2012). Sustainable tourism: research and reality. *Annals of tourism research* (39): 528-546.

Constantakopoulou, C. (2007). *The dance of the islands: insularity, networks, the Athenian Empire, and the Aegean World*. New York: Oxford University Press Inc.

Rapoport, R. (2010). Ανώνυμη αρχιτεκτονική και πολιτιστικοί παράγοντες. Μτφρ. Δ. Φιλιππίδης. Αθήνα: Μέλισσα.

Rizzoli, S., Viacheslav, I., Milton, G. (1991). *Mediterranean vernacular: a vanishing architectural tradition*. New York: Rizzoli International Publications, Incorporated.

Rudofsky, B. (1964). *Architecture without architects: a short introduction to non-pedigreed architecture*. Albuquerque: University of New Mexico Press.

Veblen, T. (1982). Η θεωρία της αργόσχολης τάξης: η οικονομική μελέτη των θεσμών. Μτφρ. Γ. Νταλιάνης. Αθήνα: Κάλβος.

Αίσωπος, Γ. & Νικολογβένης, Α. & Οικονόμου, Ε. (επιμ.) (2015). *Τοπία τουρισμού: ανακατασκευάζοντας την Ελλάδα*. Αθήνα: ΔΟΜΕΣ.

Αποστολόπουλος, Κ., Σδράλη, Δ. (2009). *Εναλλακτικός και ήπιος τουρισμός υπαίθρου*. Αθήνα: Ελληνοεκδοτική.

Αρτινός, Α. (επιμ.) (2014). *Η ελάχιστη δομή: σκηνές της καλύβας*. Αθήνα: Κριτική.

Βασιλειάδης, Δ. (1955). *Εισαγωγή στην αιγαιοπελαγίτικη αρχιτεκτονική*. Αθήνα: [χ.ό.]

Γκρίλιας, Φ. (2017). *Biggest Splash!: Εξαλες υποδομές παραγωγής για το αρχιπέλαγος*. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Διπλωματική εργασία.

Δημητσάντου-Κρεμέζη, Α. (1986). *Το καμαρόσπιτο της Αττικής: προέλευση και αντιστοιχίες μιας βασικής ιδιοτυπίας της αγροτικής αρχιτεκτονικής κατά τους τελευταίους αιώνες*. Αθήνα: [χ.ε.]

Δουμάνης, Ο., Oliver, P. (επιμ.) 1974, *Οικισμοί στην Ελλάδα*. Αθήνα: Αρχιτεκτονικά Θέματα.

Καλλής, Γ., Ντεμαρία, Φ., Ντ'αλίζα, Τ. (επιμ.) (2016). Το λεξιλόγιο της αποανάπτυξης. Μτφρ. Σταυρίδης, Σ. Αθήνα: Οι εκδόσεις των συναδέλφων.

Κάλλου, Α. (2016). Κατοικημένο τοπίο τουρισμού. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Διπλωματική εργασία.

Καραλή, Μ. (2002). Οι αγροτικές κατοικίες στην Εξωμεριά της Τήνου. Αθήνα: Πολιτιστικό Τεχνολογικό Ιδρυμα ΕΤΒΑ.

Κονταράτος, Σ. (1986). Αρχιτεκτονική και παράδοση: ιδεολογίες, πρακτικές και προβλήματα στη χρήση του αρχιτεκτονικού παρελθόντος. Αθήνα: Καστανιώτης.

Κορρέ-Ζωγράφου, Κ. (2010). Ανθρωποι και παραδοσιακά επαγγέλματα στο Αιγαίο. Αθήνα: Ιδρυμα Μείζονος Ελληνισμού.

Λαβαντσιώτης, Γ., Μπέρδος, Γ., Ζβες Κ. (2014). What island? Κόμβοι ενός μεσογειακού ταξιδιού. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Διπλωματική εργασία.

Λεοντή, Α. (1998). Τοπογραφίες Ελληνισμού: χαρτογραφώντας την πατρίδα. Μτφρ. Π. Στογιάννος. Αθήνα: Scripta.

Μαντέ, Ε., Φίλιππας, Σ. (2012). Υποδομές προσαρμογής: συγκεντρώσεις πληθυσμών γύρω από το νερό. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Διπλωματική εργασία.

Μπελαβίλας, Ν. (1997). Λιμάνια και οικισμοί στο αρχιπέλαγος της πειρατείας, 15ος-19ος αι., Αθήνα: Εκδόσεις Οδυσσέας.

Παλυβού, Κ. (1999). Ακρωτήρι Θήρας: η οικοδομική τέχνη. Αθήνα: Αρχαιολογική Εταιρεία.

Παπαϊωάννου, Κ., Δημητσάνου-Κρεμέζη, Α., Φίνε, Μ. (2001). Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: η γενική αρχιτεκτονική διάρθρωση του και η τυπολογία της μέσα από αντιπροσωπευτικά σχέδια. Αθήνα: Ιδρυμα Παναγιώτη και Εφης Μιχελή.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και κτηνιατρικής. Επιχειρησιακό σχέδιο αγροτικής ανάπτυξης 2014-2020: Κουφονήσια.

Πικιώνη, Α., Παρούσης, Μ. (επιμ.) (1985). Κείμενα / Δημήτρη Πικιώνη. Αθήνα: Μορφωτικό Ιδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Σεχρεμέλη, Α. (2019). Χωρικός σχεδιασμός βιώσιμης ανάπτυξης για τις Μικρές Κυκλάδες. Βόλος: Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Διπλωματική εργασία.

Τσίπηρας, Κ. (1996). Το οικολογικό σπίτι: Η φιλοσοφία, η μελέτη και η κατασκευή ενός οικολογικού σπιτιού. Αθήνα: Νέα Σύνορα.

Φατούρος, Δ. (2003). Η επιμονή της αρχιτεκτονικής. Αθήνα: Καστανιώτης.

Φιλίππιδης, Δ. (επιμ.) (1982). Ελληνική παραδοσιακή αρχιτεκτονική: Κυκλάδες. Αθήνα: Μέλισσα.

παράρτημα **πηγών**

πηχές εικόνων

[1] Εικόνα εξωφύλλου
Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[10] Εικόνα 1: Διαδικασία καταστροφής καϊκιών
Πηγή: <http://traditionalboats.gr/%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CF%89%CF%83%CE%B7-%CF%83%CE%BA%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%89%CE%BD>

[10] Εικόνα 2: Διαδικασία καταστροφής καϊκιών
Πηγή: <https://www.movenews.gr/aposyrsh-sta-kaikia-to-ksepoylhma-ths-politistikhs-klhronomias-enos-laoy>

[11] Εικόνα 3: Σκαρί σε μουσείο
Πηγή: <https://www.mixanitouxronou.gr/pii-itan-diasimi-karavomaragki-pou-nafpigisan-spoudea-plia-ke-echtisan-ta-xilina-tichi-tis-ellados-se-pies-perioches-vriskontan-i-fimismeni-tarsanades-ke-ta-karnagia-pou-prokalesan-ton-th>

[34] Εικόνα 4: Μηχανήματα επεξεργασίας πλαστικού Precious Plastic
Πηγή: <https://preciousplastic.com/solutions/machines/basic.html>

[35] Εικόνα 5: Αποθήκευση κομματιών
Πηγή: <https://preciousplastic.com/starterkits/showcase/shredder.html>

[35] Εικόνα 6: Ταινίες νήματος
Πηγή: <https://preciousplastic.com/starterkits/showcase/mix.html>

[35] Εικόνα 7: Αποτέλεσμα συμπίεστη
Πηγή: <https://preciousplastic.com/starterkits/showcase/injection.html>

[35] Εικόνα 8: Αποτέλεσμα εγχυτή
Πηγή: <https://preciousplastic.com/starterkits/showcase/extrusion.html>

[41] Εικόνα 9: Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: το στενομέτωπο δωματοσκέπαστο μακρινάρι
Πηγή: Παπαϊωάννου, Κ., Δημητσάνου-Κρεμέζη, Α., Φίνε, Μ. (2001). Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: η γενική αρχιτεκτονική διάρθρωση του και η τυπολογία της μέσα από αντιπροσωπευτικά σχέδια. Αθήνα: Ιδρυμα Παναγιώτη και Εφης Μιχελή., σελ. 245.

[42] Εικόνα 10: Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: το δωματοσκέπαστο πλατυμέτωπο ισόγειο σπίτι

Πηγή: Παπαϊωάννου, Κ., Δημητσάνου-Κρεμέζη, Α., Φίνε, Μ. (2001). Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: η γενική αρχιτεκτονική διάρθρωση του και η τυπολογία της μέσα από αντιπροσωπευτικά σχέδια. Αθήνα: Ιδρυμα Παναγιώτη και Εφης Μιχελή., σελ. 233.

[44] Εικόνα 11: Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: αγροτική κατοικία

Πηγή: Παπαϊωάννου, Κ., Δημητσάνου-Κρεμέζη, Α., Φίνε, Μ. (2001). Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: η γενική αρχιτεκτονική διάρθρωση του και η τυπολογία της μέσα από αντιπροσωπευτικά σχέδια. Αθήνα: Ιδρυμα Παναγιώτη και Εφης Μιχελή., σελ. 145.

[45] Εικόνα 12: Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: αγροτική κατοικία

Πηγή: Παπαϊωάννου, Κ., Δημητσάνου-Κρεμέζη, Α., Φίνε, Μ. (2001). Το παραδοσιακό σπίτι στο Αιγαίο: η γενική αρχιτεκτονική διάρθρωση του και η τυπολογία της μέσα από αντιπροσωπευτικά σχέδια. Αθήνα: Ιδρυμα Παναγιώτη και Εφης Μιχελή., σελ. 207.

πηγές διαγραμμάτων

[12] Διάγραμμα 1: Μηχανότρατα

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[12] Διάγραμμα 2: Γρι-γρι

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[31] Διάγραμμα 3: Κοινωνική αρχιτεκτονική

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[32] Διάγραμμα 4: Ο ψαράς

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[33] Διάγραμμα 5: Συγκέντρωση πλαστικού

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[38] Διάγραμμα 6: Επανάχρηση πλαστικού

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[69] Διάγραμμα 7: Εποχικότητα

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

πηχές χαρτών

[17] Χάρτης 1: Σύμπλεγμα Κουφονησίων

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[18] Χάρτης 2: Ενταση αλιείας στις Κυκλάδες

Πηγή: <https://www.naxospress.gr/arthro/perivallon/aigaio-logo-yperalieysis-kindyneyoyn-ta-psaria-sta-nera-tis-paronaxias>

[21] Χάρτης 3: Ακτοπλοϊκές συνδέσεις Κουφονησίου

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[22] Χάρτης 4: Χώρα: σημεία ενδιαφέροντος

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[23] Χάρτης 5: Κουφονήσι: σημεία ενδιαφέροντος

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[24] Χάρτης 6: Κουφονήσι: οικισμοί

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[24] Χάρτης 7: Κουφονήσι: παραλίες

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[30] Χάρτης 8: Δήμος Νάξου και Μικρών Κυκλάδων

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

[47] Χάρτης 9: Θέση οικοπέδου στο νησί

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

ευχαριστίες

ίρις λυκουριώτη // πόπη και μηνάς // νίκος νινιός // μα-
ρία αναστασιάδου // φωτεινή ηλιοπούλου

